अधिगमपरिणाम-आधारितपाठ्यचर्यारूपरेखा
स्नातककार्यक्रमः - द्वैतवेदान्तः
2025

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये
UGC

विश्वविद्यालय-अनुदान-आयोगः
बहादुरशाह-जफर-मार्गः
नवदेहली - 110002

UGC LOCF Committee (Sanskrit)

Prof. Shrinivasa Varakhedi
Chairperson of the Committee and Vice-Chancellor, Central Sanskrit University, New Delhi – 110058, ✉ vc@csu.co.in
Prof. Sukant Kumar Senapati
Vice-Chancellor, Shri Somnath Sanskrit University, Veraval, ✉ sukantsnpt@gmail.com
Prof. Viroopaksha V Jaddipal
Secretary, MSVVP, Ujjain, ✉ vvjaddipal@gmail.com
Dr. M V Natesan
Retd Professor, SSV Kaladi, Kailash Nagar Kolazhy, Biyur, Trichur-10
✉ natesanskt2000@gmail.com
Dr. Mamta Tripathi
Assistant Professor, Gargi College, Delhi, ✉ mamtatripathi.jnu@gmail.com

Curriculum Development Committee for BA Hons. (Dvaita)

Prof. Sukant Kumar Senapati
Chairperson of the committee and Vice-Chancellor, Shri Somnath Sanskrit University, Veraval, ✉ sukantsnpt@gmail.com
Prof. Narayana Pujar
Professor and Head, Department of Dvaita Vedanta, National Sanskrit University, Tirupati, Andhra Pradesh, ✉ nspm12@gmail.com
Dr. Gowtham R.
Asst. Professor, Department of Philosophy, University of Patanjali (UoP), Haridwar, Uttarakhand, ✉ gowtham@uop.edu.in
Dr. Srinivasa Kumar N Acharya
Convenor of the Committee and Asso. Professor and HoD, Dept. of Philosophy, Manipal Academy of Higher Education, Manipal, Karnataka, ✉ head.philosophy@manipal.edu

Co-ordination Committee

Dr. G. Surya Prasad
Asst. Professor, Central Sanskrit University, New Delhi – 110058
✉ dr.gsurya.prasad@csu.co.in
Dr. Awasthi Sailesh Kumar
Asst. Professor Grade, Central Sanskrit University, New Delhi – 110058
✉ dr.awasthisailesh@csu.co.in
Dr. Kishor Kumar
Asst. Professor Grade, Central Sanskrit University, New Delhi – 110058
✉ dr.kishor_kumar@csu.co.in
Dr. Deepika Dixit
Asst. Professor Grade, Central Sanskrit University, New Delhi – 110058
✉ dr.deepikadixit@csu.co.in

विषयसूची

कार्यक्रमस्य परिचयः 6

कार्यक्रमस्य उद्देश्यानि 8

कार्यक्रमस्य परिणामाः 9

प्रधानानां पाठ्यक्रमाणां कार्यक्रमपरिणामैः सह योजनम् 10

गौणानां पाठ्यक्रमाणां कार्यक्रमपरिणामैः सह योजनम् 12

संस्कृतस्नातकस्य गुणाः 13

संस्कृतस्नातकानां योग्यतासंसूचकानि 14

प्रधानपाठ्यक्रमाणां सञ्चयः 15

गौणपाठ्यक्रमाणां सञ्चयः 16

प्रथमवर्षः प्रधानपाठ्यक्रमाः 17

  प्रथमसत्रार्द्धः (Semester - 1) 18

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.1: सर्वशास्त्राऽर्थनिर्णयः 18

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.2: प्रमाणपरिचयः 20

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.3: इतिहासपुराणपरिचयः 22

  द्वितीयसत्रार्द्धः (Semester - 2) 24

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.4: अनुमानप्रमाणपरिचयः 24

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.5: सामान्यतत्त्वानां परिचयः 26

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.6: श्रीकृष्णार्जुनयोः संवादः 28

द्वितीयवर्षः प्रधानपाठ्यक्रमाः 30

  तृतीयसत्रार्द्धः (Semester - 3) 31

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.1: याज्ञीयमन्त्रव्याख्यानम् 31

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.2: अनुबन्धचतुष्टयविमर्शः 33

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.3: नचिकेतोपाख्यानम् 35

  चतुर्थसत्रार्द्धः (Semester - 4) 37

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.4: प्रपञ्चमिथ्यात्त्वविमर्शः 37

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.5: ब्रह्ममीमांसाशास्त्रे फलाध्यायः 39

    प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.6: द्वैतवेदान्तेतिहासः 41

तृतीयवर्षः प्रधानपाठ्यक्रमाः 43

  पञ्चमसत्रार्द्धः (Semester - 5) 44

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.1: वेदापौरुषेयत्वसमर्थनम् 44
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.2: ओङ्कारार्थनिरूपणम् 46
षष्ठसत्रार्धः (Semester - 6) 48
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.3: ब्रह्ममीमांसारम्भः 48
चतुर्थवर्षः प्रधानपाठ्यक्रमाः 50
सप्तमसत्रार्द्धः (Semester - 7) 51
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.1: उपाधिविमर्शः 51
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.2: अन्यत्र प्रसिद्धशब्दानां परमात्मनि समन्वयः 53
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.3: परापरविद्ययोः विमर्शः 55
अष्टमसत्रार्द्धः (Semester - 8) 57
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.4: वादकथाप्रकारः 57
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.5: मिथ्यात्वनिर्वचनविमर्शः 59
प्रथमवर्षः गौणपाठ्यक्रमाः 61
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.1: दर्शनस्य सामान्यपरिचयः 62
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.2: न्यायवैशेषिकयोः परिचयः 64
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.3: पाणिनीयपरिचयः 66
द्वितीयवर्षः गौणपाठ्यक्रमाः 68
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.1: धर्मविवेकः 69
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.2: दशगणीज्ञानम् 71
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.3: कारकप्रकरणम् 73
तृतीयवर्षः गौणपाठ्यक्रमाः 75
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.1: द्वैतवेदान्तसम्प्रदायस्य प्रमुखाः प्रवर्तकाः 76
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.2: अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः 78
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.3: विशिष्टाद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः 80
चतुर्थवर्षः गौणपाठ्यक्रमाः 82
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.1: भारतीयज्ञानपरम्परा 83
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.2: मीमांसाप्रवेशिनी 85
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.3: न्यायसोपानम् 87
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.4: तर्कमतसौरभम् 89

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.5: शाब्दबोधप्रक्रिया 91

कार्यक्रमस्य परिचयः
(Introduction of the Program)

अस्य कार्यक्रमस्य उद्देश्यं तावत् नवीनदृष्टिकोणयुक्तानां छात्राणां सर्वेषां द्वैतवेदान्तस्य स्नातकपाठ्यक्रमेषु उन्मुखीकरणम् अस्ति। अयं पाठ्यक्रमः Learning Outcome-based Curriculum Framework **(LOCF)** इत्यस्य आधारेण निरूपितःअस्ति, यः विविधविश्वविद्यालयेषु अनुसर्तुं योग्यः अस्ति।

LOCF - पद्धतिः स्नातकस्तरे लक्ष्यकेन्द्रितस्य पाठ्यक्रमस्य प्रस्तुतये उपकरोति। इयं पद्धतिः "छात्रकेन्द्रितायाःशिक्षण-अधिगमप्रक्रियायाः आविष्करणे अत्युपयुक्ता भवति इति अभिप्रायेण निरूपिता अस्ति। एषा पद्धतिः छात्राणाम् अधिगमानुभवे स्पष्टतां दार्ढ्यं च समुत्पादयति। अनया पद्धत्या छात्राः यथेच्छं स्वीयपाठ्यक्रमे संलग्नाःभवन्ति। ईदृशः स्नातकपाठ्यक्रमः छात्राणां न केवलं द्वैतवेदान्तविषये शिक्षणं प्रददाति अपितु व्यक्तित्वविकसनेन सह उपजीविकां कल्पयति।

LOCF - पद्धतिः पाठ्यक्रमस्य स्वभावं स्वरूपं वाविस्तरेण वर्णयति अपि च पाठ्यक्रमस्य अध्ययनाद् यानि यानि फलानि प्राप्यन्ते, तान् अपि सूचयति। अनया पद्धत्या स्नातकस्तरपाठ्यक्रमात् व्यज्यमानाः गुणाः निर्दिश्यन्ते। एते गुणाः स्वास्थ्यम्, भावनात्मकसंतुलनम्, समालोचनात्मकचिन्तनम्, सामाजिकन्यायः च एवं औद्योगिककौशलानि भवन्ति। अयं कार्यक्रमः छात्रेषु निरन्तराध्ययनयोग्यतां, स्थिरजीवनं च जनयति। भारतीयदर्शनाध्ययनविषये दृष्टिकोणं च परिवर्तयति।

बी.ए. द्वैतवेदान्तः (प्रतिष्ठापाठ्यक्रमः) इत्यस्मिन् पाठ्यक्रमे विविधदर्शनान्याश्रित्य समीक्षात्मकानि, विमर्शात्मकानि, विविष्टचिन्तनपराणि लेखनानि रचयितुं स्रोतः समुपलभ्यते। अयं पाठ्यक्रमः अंतर्विषयात्मकपद्धतिम् अनुसरति यया छात्राः द्वैतवेदान्तक्षेत्रस्य संक्षिप्तं, गूढं च परिचयं प्राप्नुवन्ति, ये च अन्यान्विषयान् अपि पठन्ति, तेषु विषयेषु अपि विशिष्टां जिज्ञासां प्राप्नुवन्ति। अयं पाठ्यक्रमः मानवजीवनकौशलेन, सामाजिकविज्ञानेन, अध्यात्मविज्ञानेन च सह सम्बन्धं स्थापयति। अनेन पाठ्यक्रमेण छात्राः भारतीयदर्शनानां विश्लेषणे समस्या-समाधानयोरधिगमने च सामर्थ्यं सम्पादयन्ति।

एषः पाठ्यक्रमः छात्रेषु सर्वोत्तमं बौद्धिकसामर्थ्यं जनयितुं रचितः अस्ति। येन छात्रः व्यक्तित्वविकासं सामाजिक जीवनविकासं च आसादयितुं समर्थः भवेत्।

अयं पाठ्यक्रमः भारतीयदर्शनाध्ययनस्य सामान्यरूपेण प्रचलितान् दृष्टिकोणान् आविष्कर्तुम् अन्यथाधारणां च अपाकर्तुं तद्द्वारा द्वैतदर्शनाध्ययने छात्राणां रुचिं च जनयितुं संरचितः वर्तते। अयं कार्यक्रमः छात्राणां अधिकतमां मनोनुकूलतां (Flexibility) कल्पयितुम् आयोज्यते।

अत्र मुख्यविषयान्तर्गतानि चत्वारिंशद् (Core Disciplinary Papers) 40 पत्राणि सन्ति, यानि द्वैतवेदान्तविषये मूलभूतं ज्ञानं, समीक्षात्मकं तार्किकं चचिन्तनं, तुलनात्मकं ज्ञानं विमर्शात्मकं विवेचनात्मकम्

अध्ययनं च यथावत्प्रयच्छन्ति। अयं पाठ्यक्रमः एवमपि दृष्टिगतं स्यात्, यत्छात्राः स्वस्वरुच्यानुसारं शिक्षां स्वयमेव समनुनयन्तु इति निमित्तेन अनेकविकल्पान् प्रदातुं नियोजितः अस्ति इति।

पाठ्यक्रमोऽयं न केवलं प्राच्यनदर्शनेषु अपितु पाश्चात्य-आधुनिकदर्शनेषु च ज्ञानं कौशलं च संवर्धयति। अन्येषु विषयेषु अपि आवश्यकानि कौशलानि संवर्धयति। बी.ए. द्वैतवेदान्तपाठ्यक्रमः अंतश्शास्त्रीयः बहुशास्त्रीयश्च अस्ति। यः विविधदर्शनेषु विशेषज्ञानं प्राप्तुं सहायकः अस्ति्। यश्च अन्यविषयाणां सम्बद्धकौशलानां प्राप्त्युपायः भवति। एतस्य पाठ्यक्रमस्य मुख्यविषयाः (Core), अंतश्शास्त्रीयबहुशास्त्रीय-विषयविशेषवैकल्पिकपत्राणां (Interdisciplinary Multidisciplinary Electives), कौशलवर्धनपाठ्यानां (Skill Enhancement Courses) च सम्यक्संयोजनम् आवहति। अनेन भारतीयदर्शनेषु अध्ययनं कुर्वन् छात्रः तदितरसंबद्धविषयेभ्यः अपि यथायोग्यं ज्ञानं लभते।

स्वरूपं विस्तृतिः च (Nature And Scope)

बी.ए. द्वैतवेदान्तपाठ्यक्रमः त्रिवर्षीयः/चतुर्वर्षीयः अस्ति। प्रतिवर्षं द्वे द्वौ सत्रौ भवतः। अतः सम्पूर्ण पाठ्यक्रमे षट्/अष्टौ सत्राणि भवन्ति। प्रति सत्रं षोडशसप्ताहपर्यन्तः अध्ययनाध्यापनमूल्याङ्कनकालः निश्चितो भवति। अस्मिन्पाठ्यक्रमे अध्यापनं च अध्ययनं च सैद्धान्तिककक्षाभिः (Lecture व्याख्यानरूपेण) तथा प्रशिक्षणकक्षाभिः **(Tutorial)** सह सम्पन्नं भवति। पाठ्यक्रमः औपचारिकव्याख्यानैः सह अध्याप्यते, यत्र Powerpoint प्रस्तुतीनां, Audio-Video उपकरणानां च उपयोगः करणीयः। यथायोग्यमवसरः प्राप्तः चेत् अन्यानिशिक्षणसाधनानि अपि प्रयोक्तुं शक्यन्ते।

केषुचित्पाठ्येषु अतिरिक्तानि अपेक्ष्यानि भवन्ति, यथा – वृत्तचित्रदर्शनम् (Documentary), चलनचित्रदर्शनम्, क्षेत्रकार्यं (Field Work), अभिलेखसंग्रहणम् (Archival Work), विविधविदुषां/संस्थानां दर्शनम् (Interaction with Scholars and Visit to Gurukula), परियोजनायाः कार्यम् (Project Work) इत्यादीनि। एतानि नियमिताध्यापनसहितं सम्यक्समायोज्यन्ते।

कार्यक्रमस्य उद्देश्यानि
(Objectives of the Program)

अस्य पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम् एवं प्रकारेण निर्दिष्टं भवति -

1. छात्रेभ्यः भारतीयदार्शनिकपरम्परायाः ज्ञानस्य प्रदानम्।
2. एतत् ज्ञानं समाजस्य श्रेयसि कथम् उपयोगी भवति, इति शिक्षणम्।
3. दार्शनिकाः कथम् अनुसन्धानम् अकुर्वन्, अधुना कुर्वन्ति, कथं तर्कमाश्रित्य तथ्येषु विवादं कुर्वन्तीत्यस्य ज्ञानप्रापणम्।
4. प्राचीनज्ञानपरम्परायाः अध्ययनात् अधुनातनजीवनस्य निर्माणम्।
5. अतीतवर्तमानयोः ज्ञानकर्मणोः परस्परंसम्बद्धतायाः ज्ञानप्रदानम्।
6. छात्राणां चिन्तनकौशल-जीवनकौशल-विश्लेषणशक्ति-तार्किकचिन्तनानां वर्धनम्।
7. अनुसन्धानाभिमुखदृष्टेः प्रदानम्।

कार्यक्रमस्य परिणामाः

(Outcomes of the Program)

अस्मिन् पाठ्यक्रमे पञ्जीकृताः छात्राः अत्यावश्यककौशलानां सामर्थ्यानां च पूर्णतया सङ्ग्रहणे प्रशिक्ष्यन्ते। एतानि अधोलिखितलक्ष्याणि संसाधयितुम् अवसरं लप्स्यन्ते -

कार्यक्रमस्य परिणामः – 1	विशिष्टकाले, विशिष्टप्रदेशे आविष्कृतानां दार्शनिकतत्त्वानाम् मूलरूपेण अध्ययनम्।
कार्यक्रमस्य परिणामः – 2	विशिष्टसन्दर्भेषु देशविशेषे च समुत्पन्नानां दर्शनानां ज्ञानं व्यवस्थितरूपेण दार्शनिकतत्त्वानामधिगमनम्, प्रस्तुतीकरणम्, देश-काल-संस्कृत्याद्याधारेण तत्त्वानां तथ्यानाञ्च सूक्ष्मतया तुलनां कर्तुं प्रेरणा।
कार्यक्रमस्य परिणामः – 3	द्वैतदर्शने उन्नताध्ययनाय ग्रन्थसूचीसंसाधनानां (Bibliographical Tools) उपयोगक्षमता।
कार्यक्रमस्य परिणामः – 4	भिन्नभिन्नानां दार्शनिकविचारधाराणां, तर्कविन्यासानां, दृष्टिकोणानां च सम्यक् ज्ञानं परीक्षणञ्च।
कार्यक्रमस्य परिणामः – 5	विभिन्नदार्शनिकतत्त्वानां परिशीलनं तद्द्वारा दार्शनिकेषु तत्प्रकाशिततत्त्वेषु च गौरवबुद्धेः विकासः।
कार्यक्रमस्य परिणामः – 6	प्रत्यक्षादिप्रमाणानां व्यवस्था, जीव-ब्रह्म-प्रकृति-प्रपञ्चादिवस्तूनां विशिष्टाध्ययने प्रमाणानां स्थानं स्वरूपञ्च ज्ञातुं अपेक्षितस्य विशिष्टकौशलस्य विकासः।

प्रधानानां पाठ्यक्रमाणां कार्यक्रमपरिणामैः सह योजनम्

(PROGRAM OUTCOME MAPPING FOR MAJOR COURSES)

Course Name पाठ्यक्रमनाम	Rootedness भारतीयमूलानि	IKS भारतीय ज्ञान परम्परा	Futuristic भविष्यवादी	Employability वृत्तिप्रदानक्षमता	Value, Skill and Multidisciplinary मूल्यानि, कौशलानि एवं बहुशास्त्रीयपाठ्यक्रमः	Disciplinary Knowledge अध्ययनशाखायाः ज्ञानम्	Difficulty Level काठिन्यस्तरः
सर्वशास्त्राऽर्थनिर्णयः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
प्रमाणपरिचयः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
इतिहासपुराणपरिचयः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
अनुमानप्रमाण-परिचयः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
सामान्यतत्त्वानां परिचयः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
श्रीकृष्णार्जुनयोः संवादः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
याज्ञीयमन्त्र-व्याख्यानम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
अनुबन्धचतुष्टयविमर्शः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
नाचिकेतोपाख्यानम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
प्रपञ्चमिथ्यात्वविमर्शः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ब्रह्ममीमांसाशास्त्रे फलाध्यायः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
द्वैतवेदान्तसम्प्रदायस्य प्रमुखाः प्रवर्तकाः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

वेदापौरुषेयत्वसमर्थनम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ओङ्कारार्थनिरूपणम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ब्रह्ममीमांसारम्भः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
उपाधिविमर्शः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
अन्यत्रप्रसिद्ध-शब्दानां परमात्मनि समन्वयः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
परापरविद्याविमर्शः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
वादकथाप्रकारः भेदसाधकप्रमाणम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
मिथ्यात्वनिर्वचनविमर्शः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

गौणानां पाठ्यक्रमाणां कार्यक्रमपरिणामैः सह योजनम्
(PROGRAM OUTCOME MAPPING FOR MINOR COURSES)

Course Name पाठ्यक्रमनाम	Rootedness भारतीयमूलानि	IKS भारतीय ज्ञान परम्परा	Futuristic भविष्यवादी	Employability वृत्तिप्रदानक्षमता	Value, Skill and Multidisciplinary मूल्यानि, कौशलानि एवं बहुशास्त्रीयपाठ्यक्रमः	Disciplinary Knowledge अध्ययनशाखायाः ज्ञानम्	Difficulty Level कठिनतायाः स्तरः
दर्शनसामान्यपरिचयः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
काणादगौतमीयपरिचयः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
पाणिनीयपरिचयः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
धर्मविवेकः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
दशगणीज्ञानम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
कारकप्रकरणम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
द्वैतवेदान्तसम्प्रदायस्यप्रमुखाः प्रवर्तकाः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
विशिष्टाद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहा-सः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
भारतीय-ज्ञान-परम्परा	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
मीमांसाप्रवेशिनी	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
न्यायसोपानम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
तर्कमतसौरभम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

संस्कृतस्नातकस्य गुणाः

(GRADUATE ATTRIBUTES IN SANSKRIT)

संस्कृतशिक्षायां स्नातकगुणाः नाम प्रत्येकं पाठ्यक्रमस्य आरम्भे उल्लिखितानाम् अपेक्षितपाठ्यक्रमाधिगमपरिणामानां समवायः भवति। संस्कृतस्नातकः विविधपाठ्यक्रमाणाम् अध्ययनद्वारा यौ लक्षण-गुणौ प्रदर्शयितुं समर्थः भविष्यति तौ अधः सूचीबद्धौ स्तः -

द्वैतवेदान्तपाठ्यचर्यायाः स्नातकस्य गुणाः

पाठ्यक्रमस्य समापनानन्तरं छात्राः समालोचनात्मकचिन्तनस्य, युक्तियुक्तपरीक्षणस्य, प्रभावपूर्णसंवादस्य च कौशलानि अर्जयिष्यन्ति। ते प्राच्यपाश्चात्यदर्शनयोः तथाभूतवर्तमान-आध्यात्मिकचिन्तनयोः सम्बन्धं विवेक्तुं शक्नुवन्ति, मानवसमाजस्य अध्ययनाय यः दार्शनिकसम्बद्धविवादः (Philosophical Debates) अतीवमहत्वपूर्णः अस्ति, तस्मिन् अपि संवेदनशीलाः भविष्यन्ति। बी.ए. द्वैतवेदान्तपाठ्यक्रमे स्नातकापेक्षिताः निम्नलिखिताः गुणाः भवन्ति -

GA1	भारतीयदर्शनानां तत्परम्परायाश्च ज्ञानम्, येन भारतवर्षे प्राचीनकालात् आधुनिककालपर्यन्तं दार्शनानां विकासस्य बोधः स्यात्।
GA2	पाश्चात्यदर्शनानां विकासप्रक्रियायाः पाश्चात्यदर्शनेषु भारतीयदर्शनानां प्रभावः कीदृश इतिबोधः स्यात्।
GA3	जटिलानां दार्शनिकसमस्यानां विवादानां ऐतिहासिकदृष्ट्या सम्यक्पठनं, तत्र उपस्थापितप्रमाणानां मूल्याङ्कनं, तर्कविन्यासस्य सम्यगवबोधः, तस्य समालोचनात्मकविमर्शः च।
GA4	दीर्घकालपर्यन्तं तथाविभिन्न-सांस्कृतिक-भौगोलिकक्षेत्रेषु प्रवृत्तानां दार्शनिकचिन्तनानां प्रतिमानानां (Patterns) विश्लेषणक्षमता।
GA5	सामाजिक-सांस्कृतिकविषयेषु दर्शनानां प्रभावः ज्ञायते। ऐतिहासिकदृष्ट्या दर्शनानां विकासस्य परिचयः च ज्ञायते।
GA6	राष्ट्रीयभावनायाः, पुरुषार्थविवेकस्य, मानवमूल्यानां, संविधानमूल्यानां च सम्मानबुद्धिः जायते।
GA7	व्यक्तित्वविकसनं तथा उपर्युक्तविश्लेषणशक्तीनां सम्पादनं भवति।
GA8	संस्कृतौ परम्परायां च श्रद्धा, चिन्तनशक्तेः संवर्धनं देशस्य विविधतायाः अवगमनं च भवति।

संस्कृतस्नातकानां योग्यतासंसूचकानि
(QUALIFICATION DESCRIPTORS FOR SANSKRIT GRADUATES)

संस्कृतं किञ्चन क्षेत्रं भवति यत्र वयं सामाजिक-राजनैतिक-न्याय-नैतिकादीनां विभिन्नानां विश्वं प्रभावयतां पक्षाणाम् अध्ययनं कर्तुं प्रवृत्ताः भवेम। तदर्थं बी.ए. ऑनर्स् (द्वैतवेदान्तः) पाठ्यक्रमाय अधोदत्तानि योग्यतासंसूचकानि स्वीकृतानि -

- संस्कृतस्य संस्कृतशास्त्राणाञ्च गहनतया अवबोधस्य प्रदर्शनम्।
- सरलमानकसंस्कृतेन समृद्धप्राचीनप्रज्ञावबोधाय ज्ञानस्य अनुप्रयोगः।
- भारतीयज्ञानपरम्परायाः (IKS) समकालीनज्ञानपरम्पराणां च विस्तृतज्ञानस्य प्रदर्शनम्।
- अर्थशास्त्र-राजनीति-न्याय-गणित-भौतिक-रसायन-विज्ञानादिविषयज्ञानोपेतस्य संस्कृतस्य बहुशास्त्रियोपागमत्त्वेन प्रदर्शनम्।
- समकालीनविषयाणां व्यापकं ज्ञानं, चितक्षेत्रसम्बद्धः वैदुष्यपूर्णशोधः, समकालीनविषयावगमनाय आवश्यककौशलानां प्रविधीनां च प्रदर्शनम्।

पाठ्यक्रमस्य समुचितरीत्या समापनानन्तरं छात्राः द्वैतदर्शने स्नातकपदवीम् **(B.A.Dvaita Darshana)** प्राप्नुवन्ति। अस्य विभागस्य द्वैतवेदान्तस्नातकाः विभिन्नज्ञानक्षेत्रेषु, औद्योगिकक्षेत्रेषु च संलग्नाः आत्मसंतोषजनकं कार्यं सम्पादयितुं समर्थाः भविष्यन्ति। ते द्वैतदर्शने प्रमुखानां ग्रन्थानां ज्ञानं सम्पाद्य द्वैतवेदान्तसम्बद्धैः विद्वत्संवादैः सह सम्बन्धं च स्थापयितुं शक्नुवन्ति। एषः ज्ञानप्रकारः दर्शने उच्चशिक्षायाः संशोधनप्रवृत्तौ वा एकः दृढः आधारः भवति। अपि च, विशिष्टविषयकौशलेन सह यानि जीवनोपयोगीनि कौशलानि - यथा तर्कशक्तिः, संवादकौशलम्, नूतना दृष्टिः, व्यक्तित्वविकसनं, मूल्याङ्कनबुद्धिः च इत्येतानि अपि दार्शनिकविषयाध्ययनेन विकसितानि भवन्ति। जटिलेऽस्मिन् जीवनसन्दर्भे मानवसमाजस्य उत्कर्षाय दार्शनिकतत्त्वानाम् अध्ययनं कुर्वन्तः एते छात्राः समृद्धं, फलप्रदम्, अर्थपूर्णं च जीवनं नेतुं समर्थाः भवन्ति।

अधोलिखिताः विकल्पाः द्वैतवेदान्तस्नातकपाठ्यक्रमे प्रशिक्षितस्य छात्रस्य उद्योगावकाशान् सूचयन्ति -

- अध्यापनम् अनुसंधानञ्च।
- नीतिनिर्माणं शासनञ्च।
- धार्मिकसंस्थासु नियुक्तिः।
- सार्वजनिकजीवनं जनप्रतिनिधित्वञ्च।
- पत्रकारितायां तथा समूहमाध्यमेषु कार्यम्।
- सामाजिकसेवा तथा सामाजिककार्यसम्बद्धकार्याणि।
- अभिलेखागारेषु, सङ्ग्रहालयेषु, पुरातत्त्व-अनुसन्धानक्षेत्रेषु च संलग्नता।
- प्रशासनिककार्येषु नियुक्तिः।

प्रधानपाठ्यक्रमाणां सञ्चयः

क्र.सं.		पाठ्यक्रमविषयः	पाठ्यक्रम-श्रेयोऽङ्कः	पाठ्यक्रम-काठिन्यस्तरः
1	प्रथमवर्षः प्रधानपाठ्यक्रमाः	प्रधानः 1.1: सर्वशास्त्राऽर्थनिर्णयः	4	100-199
2		प्रधानः 1.2: प्रमाणपरिचयः	4	100-199
3		प्रधानः 1.3: इतिहासपुराणपरिचयः	4	100-199
4		प्रधानः 1.4: अनुमानप्रमाण-परिचयः	4	100-199
5		प्रधानः 1.5: सामान्यतत्त्वानां परिचयः	4	100-199
6		प्रधानः1.6: श्रीकृष्णार्जुनयोः संवादः	4	100-199
7	द्वितीयवर्षः प्रधानपाठ्यक्रमाः	प्रधानः 2.1: याज्ञीयमन्त्र-व्याख्यानम्	4	200-299
8		प्रधानः 2.2: अनुबन्धचतुष्टयविमर्शः	4	200-299
9		प्रधानः 2.3: नाचिकेतोपाख्यानम्	4	200-299
10		प्रधानः 2.4: प्रपञ्चमिथ्यात्वविमर्शः	4	200-299
11		प्रधानः 2.5: ब्रह्ममीमांसाशास्त्रे फलाध्यायः	4	200-299
12		प्रधानः 2.6: द्वैतवेदान्तसम्प्रदायस्य प्रमुखाः प्रवर्तकाः	4	200-299
13	तृतीयवर्षः प्रधानपाठ्यक्रमाः	प्रधानः 3.1: वेदापौरुषेयत्वसमर्थनम्	4	300-399
14		प्रधानः 3.2: ओङ्कारार्थनिरूपणम्	4	300-399
15		प्रधानः 3.3: ब्रह्ममीमांसारम्भः	4	300-399
16	चतुर्थवर्षः प्रधानपाठ्यक्रमाः	प्रधानः 4.1: उपाधिविमर्शः	4	400-499
17		प्रधानः 4.2: अन्यत्रप्रसिद्ध-शब्दानां परमात्मनि समन्वयः	4	400-499
18		प्रधानः 4.3: परापरविद्याविमर्शः	4	400-499
19		प्रधानः 4.4: वादकथाप्रकारः भेदसाधकप्रमाणम्	4	400-499
20		प्रधानः 4.5: मिथ्यात्वनिर्वचनविमर्शः	4	400-499

गौणपाठ्यक्रमाणां सञ्चयः

क्र.सं.		पाठ्यक्रमविषयः	पाठ्यक्रम-श्रेयोऽङ्कः	पाठ्यक्रम-काठिन्यस्तरः
1	प्रथमवर्षः गौणपाठ्यक्रमाः	गौणः 1.क.1: दर्शनसामान्यपरिचयः	4	100-199
2		गौणः 1.क.2: काणादगौतमीयपरिचयः	4	100-199
3		गौणः 1.क.3: पाणिनीयपरिचयः	4	100-199
4	द्वितीयवर्षः गौणपाठ्यक्रमाः	गौणः 2.क.1: धर्मविवेकः	4	200-299
5		गौणः 2.क.2: दशगणीज्ञानम्	4	200-299
6		गौणः 2.क.3: कारकप्रकरणम्	4	200-299
7	तृतीयवर्षः गौणपाठ्यक्रमाः	गौणः 3.क.1: द्वैतवेदान्तसम्प्रदायस्यप्रमुखाः प्रवर्तकाः	4	300-399
8		गौणः 3.क.2: अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः	4	300-399
9		गौणः 3.क.3: विशिष्टाद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः	4	300-399
10	चतुर्थवर्षः गौणपाठ्यक्रमाः	गौणः 4.क.1: भारतीय-ज्ञान-परम्परा	4	400-499
11		गौणः 4.क.2: मीमांसाप्रवेशिनी	4	400-499
12		गौणः 4.क.3: न्यायसोपानम्	4	400-499
13		गौणः 4.क.4: तर्कमतसौरभम्	4	400-499

प्रथमवर्षः

प्रधानपाठ्यक्रमाः

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रथमसत्रार्द्धः (Semester - 1)

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.1: सर्वशास्त्रार्थनिर्णयः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. वेदान्तशास्त्रप्रतिपाद्यानां तत्त्वानां बोधनम्।
2. भगवता नारायणेन क्रियमाणस्य सृष्ट्यादिकार्यस्य वर्णनावबोधः।
3. तारतम्यक्रमस्य अवबोधनम्।
4. भगवन्माहात्म्यस्य परिचयः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. माध्ववेदान्ततत्त्वानां सङ्ग्रहेण ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. माध्वसिद्धान्ते प्रतिपादितायाः सृष्टेः स्वरूपं प्रक्रियाञ्च ज्ञास्यन्ति।
3. सात्विकादिभेदेन जीववैविध्यं तरतमभावञ्च ज्ञास्यन्ति।
4. भगवतः सर्वोत्तमत्वं शास्त्रप्रतिपाद्यत्वञ्च स्पष्टं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.1	सर्वशास्त्रार्थनिर्णयः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. ईशसृष्टिः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- भगवतः सिसृक्षा।
- भगवतः रूपाऽविर्भावः।
- भगवत्स्वरूपम्।
- देवता-तारतम्यम्।

अन्वितिः २. जीवस्वरूपम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- जीवाऽनन्त्यम्।
- जीवेशभेदः।

- भविष्यत्पर्ववचनम्।
- पुराणसंवादः।

अन्वितिः ३. मोक्षसाधनानि। **श्रेयोऽङ्कः १**

- श्रुतिवचनोद्धारः।
- गीतासूत्रसंवादः।
- भारतपुराणवचनानि।

अन्वितिः ४. गुरुलक्षणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- पञ्चरात्रवचनम्।
- भविष्यत्पर्ववचनम्।
- श्रुतिसंवादः।
- सूत्रसंवादः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. आनन्दतीर्थकृतः, *महाभारततात्पर्यनिर्णयः - प्रथमाऽध्यायः सर्वशास्त्राऽर्थनिर्णयः*।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. राघवेन्द्रतीर्थकृतः, (2010), *महाभारततात्पर्यभावनिर्णयः*, सम्पादकः - राजा एस्. गुरुराजाचार्यः, - नञ्जनगूडु : श्रीसुयमीराघवेन्द्र-संशोधनकेन्द्रम्।
2. आनन्दतीर्थकृतः, (1998), *महाभारततात्पर्यनिर्णयः*, वादिराजतीर्थ-टिप्पणीसहित, प्रो. प्रभञ्जनाचार्यः (सम्पादकः)
3. आनन्दतीर्थकृतः, (2012), *महाभारततात्पर्यनिर्णयः*, जनार्दनभट्टिय-व्याख्यासहित, बेङ्गलूरु : वी. एम्. एम्. पी. प्रकाशनम्।
4. आनन्दतीर्थकृतः, (2009), *महाभारततात्पर्यनिर्णयः*, बण्ङ्डेजी गोविन्दाचार्य-टीकासहित, उडुपि : तत्त्वसंशोधनसंस्था।
5. आनन्दतीर्थकृतः, *महाभारततात्पर्यनिर्णयः*, विजयसिंहाचार्य-कन्नडसारसंहितम्, ई-प्रकाशनम्, mahabharatatatparyanirnaya.blogspot.com.

काठिन्यस्तरः 100-199	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.2: प्रमाणपरिचयः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. माध्वदर्शनाभिमतानां प्रमाणानां बोधनम्।
2. प्रमाणसामान्यलक्षणनिरूपणस्य परिचयप्रदानम्।
3. प्रमाणविभागकथनावबोधः।
4. ज्ञानप्रकाराणां बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. माध्वप्रमेयज्ञानसिद्ध्यङ्गानां प्रमाणानां ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. प्रमाणसामान्यविशेषलक्षणनिरूपणे समर्थाः भविष्यन्ति।
3. मतान्तरे निरूपितानां प्रमाणानां लक्षण-विभाग-प्रयोजनविमर्शने समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.2	प्रमाणपरिचयः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. प्रमाणलक्षणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- लक्षणलक्षणम्।
- लक्षणदोषाः।
- लक्षणप्रयोजनम्।
- प्रमाणसामान्यलक्षणम्।

अन्वितिः २. ज्ञानप्रकाराः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- संशयकारणम्।
- ख्यातिवादः।
- अनध्यवसायाऽद्यन्तर्भावः।
- दर्शनाऽन्तरे प्रमाणलक्षणविचारः।

अन्वितिः ३. केवलप्रमाणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- दर्शनाऽन्तरे प्रमाणलक्षणविचारः।
- ईश्वर-लक्ष्मी-ज्ञाने।
- योगिज्ञानम्।
- अयोगिज्ञानम्।

अन्वितिः ४. प्रत्यक्षम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रत्यक्षलक्षणविचारः।
- स्मृतेर्याथार्थ्यम्।
- सन्निकर्षविचारः।
- निर्विकल्पकविमर्शः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. जयतीर्थकृता *प्रमाणपद्धतिः - प्रत्यक्षपरिच्छेदः*।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. आनन्दतीर्थकृतं *प्रमाणलक्षणम्*, *https://www.dvaitaonline.org/e-books/books-and-lessons#h.21g3iu3l2h45*
2. छलारि शेषाचार्यकृता *प्रमाणचन्द्रिका*, सम्पादकः - विद्वान् भीमसेनाचार्यः आतनूरु Bangalore: Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation.
3. रघुनाथतीर्थ, (2008), *पदार्थविवेकः, e-copy of www.dvaita.net*
4. *प्रमाणपद्धतिः*, (2004) with 8 commentaries Bangalore: Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation.
5. *प्रमाणपद्धतिः*, (2014) with Short Notes E-Pg Pathashala, By Dr. Narayan.
6. Panduranga Pandurangi, *प्रमाणपद्धतिः* - with Kannada Translation, Bangalore: Poorna Prajna Samshodhana Mandiram.
7. वरखेड़ी, श्रीनिवासः, *The Path of Proofs*, मणिपाल : मणिपाल यूनिवर्सल प्रेस।

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.3: इतिहासपुराणपरिचयः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. इतिहासपुराणान्यधिकृत्य मध्वाचार्याभिमतस्य बोधनम्।
2. महाभारतस्य सकलशास्त्रार्थत्त्ववर्णनम्।
3. भगवतः नारायणस्य महिम्नः निरूपणम्।
4. देवतातारतम्ये प्रमाणप्रदर्शनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. माध्ववेदान्तरीत्या इतिहासपुराणानां महत्त्वं ज्ञास्यन्ति।
2. सच्छास्त्राणि तेषां स्वरूपं प्रक्रियाञ्च ज्ञास्यन्ति।
3. देवतासु तारतम्यं निरूपयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
4. भगवतः सर्वोत्तमत्वं शास्त्रप्रतिपाद्यत्वञ्च स्पष्टं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.3	इतिहासपुराणपरिचयः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. भारतस्य सर्वशास्त्रसारत्वम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- पुराणाऽदीनां स्वरूपनिरूपणम्।
- तात्पर्यनिर्णयग्रन्थोद्देशः।
- भारतस्य सर्वशास्त्राऽर्थत्त्वम्।
- पुराणसंवादः।

अन्वितिः २. भारतप्रशंसा। **श्रेयोऽङ्कः १**

- भारतमङ्गलपद्यम्।
- भारतसंवादः।
- पुराणवाक्यानि।

- महाभारतसंवादः पुराणवाक्यानि।

अन्वितिः ३. विष्णुमहिमा। **श्रेयोऽङ्कः १**

- भारतस्य त्र्यर्थत्त्वम्।
- मोहशास्त्राणि।
- महाभारतस्य शास्त्रवाक्यसंवादः।
- मन्वादिः, आस्तिकादिः, उपरिचरादिः।
- शास्त्राणाम् अर्थनिर्णयक्रमः।

अन्वितिः ४. देवतातारतम्यम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- श्रुतिवचनानि।
- इतिहासवाक्यानि।
- पुराणसंवादः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. आनन्दतीर्थकृतः, *महाभारततात्पर्यनिर्णयः, द्वितीयाऽध्यायः - वाक्योद्धारः*।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. राघवेन्द्रतीर्थकृतः, (2010), *महाभारततात्पर्यभावनिर्णयः*, सम्पादकः - राजा एस्. गुरुराजाचार्यः, - नञ्जनगूडु : श्रीसुयमीराघवेन्द्र-संशोधनकेन्द्रम्।
2. आनन्दतीर्थकृतः, (1998), *महाभारततात्पर्यनिर्णयः*, वादिराजतीर्थ-टिप्पणीसहित, प्रो. प्रभञ्जनाचार्यः (सम्पादकः)
3. आनन्दतीर्थकृतः, (2012), *महाभारततात्पर्यनिर्णयः*, जनार्दनभट्टिय-व्याख्यासहित, बेङ्गलूरु : वी. एम्. एम्. पी. प्रकाशनम्।
4. आनन्दतीर्थकृतः, (2009), *महाभारततात्पर्यनिर्णयः*, बण्ङ्डेजी गोविन्दाचार्य-टीकासहित, उडुपि : तत्त्वसंशोधनसंस्था।
5. आनन्दतीर्थकृतः, *महाभारततात्पर्यनिर्णयः*, विजयसिंहाचार्य-कन्नडसारसंहितम्, ई-प्रकाशनम्, mahabharatatatparyanirnaya.blogspot.com

काठिन्यस्तरः
100-199

द्वितीयसत्रार्द्धः (Semester - 2)

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.4: अनुमानप्रमाणपरिचयः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. माध्ववेदान्ताभिमतस्य अनुमानप्रमाणस्य बोधनम्।
2. अनुमानाङ्गस्य व्याप्यव्यापकभावस्य वर्णनम्।
3. तर्कस्वरूपस्य तथा तदङ्गानां च निरूपणस्य परिचयः।
4. हेतुदोषाणां बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. माध्ववेदान्तरीत्या अनुमानस्य लक्षणं तद्विभागक्रमञ्च ज्ञास्यन्ति।
2. माध्वसिद्धान्तरीत्या अनुमानप्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।
3. पराभिमत-अनुमानलक्षणविभागानां विमर्शनक्रमं ज्ञास्यन्ति।
4. वादप्रक्रियायां हेतुदोषोद्भावने समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.4	अनुमानप्रमाणपरिचयः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. अनुमानस्वरूपम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- अनुमानलक्षणम्।
- धर्मीणां चतुष्टयी गतिः।
- व्याप्तिज्ञानकारणम्।
- धर्मीणां स्वरूपम्।

अन्वितिः २. व्याप्यव्यापकभावः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- व्याप्तिभेदाः।
- अनुमानस्याऽङ्गद्वयम्।

- प्रत्यक्षाऽदिभिः व्याप्तेरुत्पत्तिः।
- अनुमानवैविध्यम्।

अन्वितिः ३. तर्कस्वरूपम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- तर्कस्य पञ्चाऽङ्गानि।
- आपाद्याऽनिष्टम्।
- तर्कस्य प्रामाण्यम्।
- प्रयोगक्रमस्य उदाहरणपुरस्सरं निरूपणम्।

अन्वितिः ४. हेतुदोषाः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- अवयवविचारः।
- विरोधः।
- असङ्गतिः।
- अवशिष्टदोषाः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. जयतीर्थकृता *प्रमाणपद्धतिः (अनुमानखण्डः - विरोधासङ्गतिपर्यन्तम्)*

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. आनन्दतीर्थकृतं *प्रमाणलक्षणम्*, *https://www.dvaitaonline.org/e-books/books-and-lessons#h.21g3iu3l2h45*
2. छलारि शेषाचार्यकृता *प्रमाणचन्द्रिका*, सम्पादकः - विद्वान् भीमसेनाचार्यः आतनूरु Bangalore: Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation.
3. रघुनाथतीर्थ, (2008), *पदार्थविवेकः, e-copy of www.dvaita.net*
4. *प्रमाणपद्धतिः*, (2004), with 8 commentaries Bangalore: Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation.
5. *प्रमाणपद्धतिः*, (2014), with Short Notes E-Pg Pathashala, By Dr. Narayan.
6. Panduranga Pandurangi, *प्रमाणपद्धतिः*, - with Kannada Translation, Bangalore: Poorna Prajna Samshodhana Mandiram.
7. वरखेड़ी, श्रीनिवासः, *The Path of Proofs*, मणिपाल : मणिपाल यूनिवर्सल प्रेस।

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.5: सामान्यतत्त्वानां परिचयः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. माध्ववेदान्तस्य स्थूलपरिचयः।
2. मध्वसिद्धान्ताभिमततत्त्वानां बोधनम्।
3. पराभिमततत्त्वानां विमर्शनावबोधनम्।
4. मोक्षासाधनीभूतस्य परमात्मतत्त्वज्ञानस्य सिद्धये पदार्थानां विमर्शनस्य परिचयप्रदानम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. माध्ववेदान्ताभिमतानां तत्त्वानां सामान्यज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. लौकिकदृष्ट्याऽलौकिकदृष्ट्या वा प्रतीतानां पदार्थानां विमर्शने समर्थाः भविष्यन्ति।
3. मोक्षासाधनीभूतजीवस्वरूपज्ञानं, तारतम्यज्ञानं, परमात्मविज्ञानञ्च सम्पादयिष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.5	**सामान्यतत्त्वानां परिचयः**	**04**	**0**	**0**	**04**

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. तत्त्वस्य सामान्यतो विभागः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- तत्त्वलक्षणनिरूपणम्।
- स्वतन्त्राऽस्वतन्त्रतत्त्वनिरूपणम्।
- तत्त्वाऽभावत्वनिराकरणम्।
- सर्वेषां स्वातन्त्र्यनिराकरणम्।

अन्वितिः २. प्रकारान्तरेण तत्त्वविभागनिराकरणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- द्विविधमित्युक्तेः प्रयोजनम्।
- भावाऽभावलक्षणनिरूपणम्।
- स्वतन्त्रतत्त्वस्य प्राधान्यनिरूपणम्।

- अभाव एव नास्तीति मतनिराकरणम्।

अन्वितिः ३. अभावपदार्थनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्राक्प्रध्वंसाभावयोः लक्षणकथनम्।
- सदाभावनिरूपणम्।
- अभावस्य द्वैविध्यनिरूपणम्।
- अभावस्य चातुर्विध्यनिराकरणम्।

अन्वितिः ४. भावविभागनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- चेतनविभागप्रकरणम्।
- मुक्ताऽमुक्तविवेचनम्।
- नित्याऽनित्यनिरूपणम्।
- संसृष्टाऽसंसृष्टनिरूपणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. आनन्दतीर्थभगवत्पादविरचितं *तत्त्वसङ्ख्यानं*, सटीकम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. छलारि शेषाचार्यः, *प्रमाणचन्द्रिका,* सम्पादकः-विद्वान् भीमसेनाचार्यः आतनूरु Bangalore: Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation.
2. रघुनाथतीर्थः, (2008), *पदार्थविवेकः, E-Copy Of* *www.Dvaita.Net*
3. *तत्त्वसङ्ख्यानम्,* With Commentaries, Bangalore: Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation.
4. *तत्त्वसङ्ख्यानम्,* (1980), with commentaries Edited by R. Ramamurty Sarma, Tirupati: TTD.
5. https://www.dvaitaonline.org/e-books/books-and-lessons#h.21g3iu3l2h45

काठिन्यस्तरः 100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.6: श्रीकृष्णार्जुनयोः संवादः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. महाभारतस्य तदन्तर्गतायाः भगवद्गीतायाश्च महत्त्वबोधनम्।
2. अर्जुनविषादस्य वर्णनाभिज्ञानम्।
3. युद्धाकरणे कारणनिरूपणावबोधः।
4. श्रीकृष्णेन अर्जुनं प्रति क्षत्रियधर्मबोधनस्य परिचयः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. माध्ववेदान्तरीत्या महाभारतस्य भगवद्गीतायाश्च महत्त्वज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. माध्वसिद्धान्तरीत्या जीवस्य स्वरूपं नित्यत्वं च ज्ञास्यन्ति।
3. माध्वसिद्धान्तरीत्या देहात्मविवेकस्य निरूपणे समर्थाः भविष्यन्ति।
4. भगवतः सर्वोत्तमत्त्वं शास्त्रप्रतिपाद्यत्वञ्च स्पष्टं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.6	श्रीकृष्णार्जुनयोः संवादः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. विषण्णमर्जुनं प्रति कृष्णस्य वचनम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- व्याकुलीभूतस्य अर्जुनस्य प्रश्नः।
- अर्जुनेन शस्त्रपरित्यागः।
- श्रीकृष्णेन अशोच्यत्वनिरूपणम्।

अन्वितिः २. सदसत्कर्मणोः फलम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- सदसच्छब्दार्थनिरूपणम्।
- आत्मनित्यत्वानुमाने दृष्टान्ताभिधानम्।
- न देहनाशेऽपि जीवनाशः।

अन्वितिः ३. प्रज्ञावादनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- आत्मा नित्यः।
- देहनाशभयं मास्तु।
- अभिमान एव दुःखस्य कारणम्।

अन्वितिः ४. आत्मा नित्यः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- देहादिविषये जीवः अस्वतन्त्रः।
- आत्मनोऽच्छेद्यत्वादिनिरूपणम्।
- आत्मनः नित्यत्वनिरूपणम्।
- स्वधर्मः अवश्यं पालनीयः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. भगवद्गीताविवृतिः (द्वितीयाऽध्यायः - साङ्ख्ययोगः ३७ श्लोकाऽन्तम्)

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. आनन्दतीर्थकृतं *श्रीमद्भगवद्गीताभाष्यम्।* https://anandamakaranda.in/
2. आनन्दतीर्थकृतं *श्रीमद्भगवद्गीतातात्पर्यम्।* https://anandamakaranda.in/
3. *श्रीमद्भगवद्गीताभाष्यम्,* with commentaries, Bangalore: DSVRF.
4. *श्रीमद्भगवद्गीताभाष्यम्,* with commentaries Edited by Vid. P.Venkatesha Bayari, Bangalore: Poorna Prajna Samshodhana Mandiram.

द्वितीयवर्षः
प्रधानपाठ्यक्रमाः

काठिन्यस्तरः 200-299	तृतीयसत्रार्द्धः (Semester - 3)	श्रेयोङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.1: याज्ञीयमन्त्रव्याख्यानम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. द्वैतवेदान्तस्य सामान्यपरिचयः प्रमुखतत्त्वानां च बोधनम्।
2. द्वैतदर्शनाभिमतकर्मसिद्धान्तपरिचयः तस्य महत्त्वावबोधनम्।
3. द्वैतवेदान्तरीत्या ईश्वरस्वरूपबोधनम्।
4. द्वैतसम्प्रदायगतानाम् आचारविचाराणां बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. विहितकर्मणामनुष्ठानस्य महत्त्वं ज्ञास्यन्ति।
2. यथार्थमिथ्याज्ञानयोः स्वरूपं फलञ्च निरूपयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
3. परमात्मनः स्वरूपं कीदृशमिति ज्ञास्यन्ति।
4. मोक्षसाधनं ज्ञानं तथा मोक्षावाप्तये कीदृशी प्रार्थना कर्तव्या इति ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.1	याज्ञीयमन्त्रव्याख्यानम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. उपनिषदां परिचयः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- ईशोपनिषदः अभिव्यक्तिः।
- विहितकर्मानुष्ठानम्।
- विहितकर्मानुष्ठानस्य महत्त्वम्।
- विहितकर्मानुष्ठानस्य फलम्।

अन्वितिः २. यथार्थज्ञान-विपरीतज्ञानयोः फलभेदः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- विपरीतज्ञानं तस्य फलञ्च।
- अन्यथाज्ञानस्य अनर्थसाधनत्त्वम्।

अन्वितिः ३. मोक्षसाधनं यथार्थज्ञानम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- परमात्मस्वरूपनिरूपणम्।
- परमात्मस्वरूपज्ञानफलम्।
- मिथ्याज्ञाननिन्दनम्।

अन्वितिः ४. भगवत्प्रार्थना। **श्रेयोऽङ्कः १**

- श्रवणाद्यनन्तरं भगवत्साक्षात्काराय प्रार्थना।
- यमादिप्रतीकेषु परमात्मप्रार्थना।
- मुख्यवायुप्रतीके परमात्मप्रार्थना।
- अपरोक्षानन्तरमपि मोक्षार्थं प्रार्थना।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीमदानन्दतीर्थकृतम् *ईशावास्योपनिषद्भाष्यम्* (याज्ञीयमन्त्रव्याख्यानम्)

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. राघवेन्द्रतीर्थकृतः *उपनिषत्खण्डार्थः* उपनिषद्भाष्यम्, with commentaries published by DSVRF, Bangalore.
2. *उपनिषद्भाष्यम्,* with commentaries published by Poorna Prajna Samshodhana Mandiram, Bangalore. https://anandamakaranda.in/
3. *उपनिषद्भाष्यम्,* with Kannada translation, ABMM, Bangalore. https://anandamakaranda.in/

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.2: अनुबन्धचतुष्टयविमर्शः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. शास्त्रे अनुबन्धचतुष्टयस्य आवश्यकताबोधनम्।
2. द्वैतदर्शनाभिमतस्य अनुबन्धचतुष्टयस्य समर्थनस्य परिज्ञानम्।
3. पराभिमतस्य अनुबन्धचतुष्टयस्य विमर्शनावबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. सामान्यतः द्वैताभिमतानुबन्धचतुष्टयं ज्ञास्यन्ति।
2. मायावादसम्मतानुबन्धचतुष्टयं निरूपयितुं निराकर्तुं च समर्थाः भविष्यन्ति।
3. समस्तशास्त्रस्य विषयप्रयोजनादिकं प्रतिपादयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.2	अनुबन्धचतुष्टयविमर्शः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. ग्रन्थारम्भसमर्थनं सङ्गतिप्रदर्शनञ्च। **श्रेयोऽङ्कः १**

- मतद्वये विषयप्रयोजनादिनिरूपणम्।
- ऐक्यस्य शास्त्रोक्तत्वे शास्त्रस्यानारम्भणीयत्वापादनम्।
- मायावादस्यानारम्भणीयतासमर्थनम्।

अन्वितिः २. ब्रह्मात्मैक्यस्य न शास्त्रार्थत्वं युज्यते। **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मात्मैक्यस्य शास्त्रार्थत्वे अद्वैतहानिः।
- ब्रह्मात्मैक्यस्य शास्त्रार्थत्वे सिद्धसाधनता।

अन्वितिः ३. अज्ञाननिवृत्तौ अद्वैतस्य स्वतः सिद्धिरिति शङ्का तन्निरासश्च। **श्रेयोऽङ्कः १**

- भासमानस्यैव अज्ञानविषयत्वमिति पक्षनिरासः।

- शास्त्रस्य सिद्धसाधनत्वे अनुपादेयत्वकथनम्।
- अद्वैतवादे तन्न्यायेनैव विषयाऽभावप्रतिपादनम्।

अन्वितिः ४. मायावादे प्रयोजनाऽभावप्रदर्शनम्। श्रेयोऽङ्कः १

- आत्मैवाऽज्ञानहानिरिति पक्षनिरासः।
- अज्ञानहानेः पञ्चमप्रकारतानिरासः।
- मायावादे अधिकार्यभावनिरूपणम्।
- सिद्धान्ते विषयादिसमर्थनपूर्वकं प्रकरणोपसंहारः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीमदानन्दतीर्थभगवत्पादविरचितं *मायावाददूषणम्*।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. *मायावादखण्डनम्,* with commentaries published by Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation, Bangalore.
2. *मायावादखण्डनम्,* with commentaries, ABMM, Bangalore. https://www.dvaitaonline.org/e-books/books-and-lessons#h.21g3iu3l2h45

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.3: नचिकेतोपाख्यानम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. उपनिषत्सु सन्निविष्टानाम् उपाख्यानानां परिचयः।
2. नचिकेतोपाख्यानस्य महत्त्वबोधनम्।
3. यमनचिकेतयोः संवादनिरूपणस्य परिचयः।
4. अग्न्युपासनायाः ब्रह्मविद्यायाः निरूपणावबोधः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. अध्यात्मविद्यायाः महत्त्वं ज्ञास्यन्ति।
2. श्रेयसः प्रेयसश्च विवेकं ज्ञास्यन्ति।
3. परमात्मज्ञानमेव शाश्वतसुखकारणमिति ज्ञास्यन्ति।
4. ऐहिकसुखम् अशाश्वतं, संसारे विद्यमानं सुखं दुःखसाधनमेव भवति इति ज्ञास्यन्ति।
5. इन्द्रियनिग्रहः भगवति भक्तिश्च नित्यसुखसाधनं भवति इति ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.3	नचिकेतोपाख्यानम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. कठोपनिषदः उपक्रमः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- मङ्गलपद्यम्।
- उद्दालककृतः यागः।
- उद्दालकेन शापदानम्।
- नचिकेतसः यमलोकगमनम्।

अन्वितिः २. वरत्रयनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- यमेन दत्तं वरत्रयम्।

- प्रथमवरनिरूपणम्।
- द्वितीयवरनिरूपणम्।
- नचिकेताग्निनिरूपणम्।

अन्वितिः ३. तृतीयवरवरणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- यमकृतं प्रलोभनम्।
- श्रेयसः प्रेयसश्च निरूपणम्।
- ज्ञानाज्ञानयोः अन्तरम्।

अन्वितिः ४. ब्रह्मज्ञानस्य महत्त्वम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मस्वरूपनिरूपणम्।
- ब्रह्मज्ञानी जननमरणरहितः।
- ब्रह्मज्ञानं दुर्लभम्।
- इन्द्रियनिग्रहस्यावश्यकता देवतातारतम्यम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीराघवेन्द्रयतिविरचितः, *कठोपनिषत्खण्डार्थः* (प्रथमाऽध्यायः)

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. श्रीराघवेन्द्रयतिकृतः, कठोपनिषत्खण्डार्थः।
2. उपनिषद्भाष्यम्, With Commentaries Published By Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation, Bangalore.
3. उपनिषद्भाष्यम्, With Commentaries Published By Poorna Prajna Samshodhana Mandiram, Bangalore.
4. उपनिषद्भाष्यम्, With Kannada Translation, ABMM, Bangalore. Https://Www.Dvaitaonline.Org/E-Books/Books-And-Lessons#H.21G3Iu3L2H45

काठिन्यस्तरः 200-299	चतुर्थसत्रार्द्धः (Semester - 4)	श्रेयोङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.4: प्रपञ्चमिथ्यात्त्वविमर्शः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. माध्ववेदान्तरीत्या प्रपञ्चस्वरूपस्य परिचयप्रदानम्।
2. अद्वैतवादरीत्या प्रपञ्चस्वरूपनिरूपणम्।
3. प्रपञ्चमिथ्यात्वप्रतिपादकयुक्तीनां विमर्शनावबोधः।
4. प्रपञ्चसत्यत्वनिरूपणस्य परिचयप्रदानम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. कस्यचित् प्रमेयस्य विमर्शनं कथं सम्भवतीति ज्ञास्यन्ति।
2. प्रपञ्चमिथ्यात्वानुमाने दोषानुद्भावयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
3. अनुमानेन कस्यचित्प्रमेयस्य साधनं कथं प्रवर्तते इति ज्ञास्यन्ति।
4. अनुमानेन कस्यचित्प्रमेयस्य विमर्शनं कथं प्रवर्तते इति ज्ञास्यन्ति।
5. अनुमानदोषाः तेषां परिहारक्रमश्च कथमिति ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.4	प्रपञ्चमिथ्यात्त्वविमर्शः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. उपक्रमः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- मङ्गलाभावप्रयुक्तन्यूनतानिरासः।
- प्रपञ्चमिथ्यात्वानुमानानुवादः।
- व्यतिरेकव्याप्तिकथनाभावे कारणम्।
- अनुमाने दलकृत्यचिन्तनम्।

अन्वितिः २. प्रपञ्चमिथ्यात्वानुमाने साध्यदूषणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रपञ्चमिथ्यात्वानुमानेऽप्रसिद्धविशेष्यतादिदोषः।

- असत्वस्य मिथ्यात्वे दोषकथनम्।
- अनिर्वचनीयत्त्वपक्षे दोषकथनम्।
- सदसद्वैलक्षण्यस्य मिथ्यात्वे दोषकथनम्।

अन्वितिः ३. प्रपञ्चमिथ्यात्वानुमाने हेतुदूषणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- दृश्यत्वस्य सत्त्वाभावे दोषकथनम्।
- दृश्यत्वस्य अनिर्वचनीयत्वे अन्यतरा सिद्धिः।
- दृश्यत्वसामान्यस्य हेतुत्वे अन्यतरा सिद्धिः।
- दृग्जन्यफलाश्रयत्वस्य हेतुत्वेऽसिद्ध्यादिदोषाः।
- आत्मनोऽपि दृश्यत्वात् अनैकान्तिकतादिदोषाः।

अन्वितिः ४. प्रपञ्चमिथ्यात्वानुमाने अनध्यवसितादिदोषकथनम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- विश्वमिथ्यात्वस्य प्रबलप्रमाणबाधितत्त्वकथनम्।
- प्रपञ्चमिथ्यात्वानुमाने प्रकरणसमदोषः।
- प्रमाणदृष्टत्त्वानुमाननिराकरणम्।
- प्रपञ्चमिथ्यात्त्वानुमाने दृष्टान्तनिराकरणम्।
- प्रपञ्चमिथ्यात्त्वानुमाने उपाधिदोषोद्भावनम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीमदानन्दतीर्थभगवत्पादविरचितम् *मिथ्यात्त्वाऽनुमानदूषणम्* (सटीकम्)

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. *मिथ्यात्त्वाऽनुमानखण्डनम्* - With Commentaries Published By Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation, Bangalore.
2. *मिथ्यात्त्वाऽनुमानखण्डनम्* - With Commentaries By ABMM, Bangalore. Https://Www.Dvaitaonline.Org/E-Books/Books-And-Lessons#H.21g3iu3l2h45

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.5: ब्रह्ममीमांसाशास्त्रे फलाध्यायः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ब्रह्ममीमांसाशास्त्रस्य सामान्यपरिचयप्रदानम्।
2. अनुबन्धचतुष्टयनिरूपणं समर्थनञ्च।
3. ब्रह्ममीमांसाशास्त्रीयफलाध्यायस्य अवबोधनम्।
4. फलाध्यायगतानां चतुर्णां पादानां विषयभेदेन अवबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. ब्रह्मजिज्ञासायाः फलं कीदृशमिति ज्ञास्यन्ति।
2. संसाररूपबन्धकारणानां कर्मणां क्षयः कथं भवतीति ज्ञातुं समर्थाः भविष्यन्ति।
3. देवानां मनुष्योत्तमानाञ्च मोक्षक्रमे व्यत्यासं मोक्षमार्गञ्च ज्ञास्यन्ति।
4. मुक्तानां भोगे सायुज्यादिप्रकारेण भेदं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.5	ब्रह्ममीमांसाशास्त्रे फलाध्यायः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. कर्मक्षयनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- श्रवणादीनाम् आवृत्तिः।
- उपासनायाः स्वरूपम्।
- ज्ञानमेव कर्मक्षयसाधनम्।
- कर्मक्षयप्रकारनिरूपणम्।

अन्वितिः २. उत्क्रान्तिनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- लयोत्क्रमणयोः भेदः।
- देवानां लयक्रमः।

- चतुर्मुखद्वारा परमात्मप्राप्तिः।
- मुक्ताः परमात्माधीनाः।
- लक्ष्म्याः लयाभावः।
- मनुष्योत्तमानां उत्क्रमणक्रमः।

अन्वितिः ३. मार्गनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- अर्चिरादिमार्गः।
- लयमार्गः।
- मुख्यवायुद्वारा ब्रह्मप्राप्तिः।
- प्रतीकालम्बनाप्रतीकालम्बनानां भेदः।

अन्वितिः ४. भोगनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- यथेष्टभोगः यथासङ्कल्पभोगश्च।
- सामीप्यभोगः।
- सायुज्यभोगः स्वयोग्यतानुसारं भोगश्च।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीराघवेन्द्रयतिविरचिता *तन्त्रदीपिका* (फलाध्यायः)

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. श्रीराघवेन्द्रयतिः, (1998), *तन्त्रदीपिका*, बेंगलुरु : श्रीराघवेन्द्र असोसिएशन्स। *(सम्पादकः प्रो. डी. प्रह्लाद आचार्यः)*
2. श्रीराघवेन्द्रयतिः, (2000), *तत्त्वमञ्जरी*, बेंगलुरु : श्रीराघवेन्द्र असोसिएशन्स। *(सम्पादकः प्रो. के. टी. पाण्डुरङ्गिः)*
3. श्रीराघवेन्द्रयतिः, *श्रीमद्ब्रह्मसूत्रभाष्यम्*, बेंगलुरु : द्वैतवेदान्त अध्ययनसमिति अनुसन्धानसंस्था।
4. श्रीराघवेन्द्रयतिः, *श्रीमद्ब्रह्मसूत्रभाष्यम्*, धारवाड : राघवेन्द्र प्रतिष्ठानम्।
5. श्रीराघवेन्द्रयतिः, *श्रीमद्ब्रह्मसूत्रभाष्यम्*, बेंगलुरु : पूर्णप्रज्ञसंशोधनमन्दिरम्।

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.6: द्वैतवेदान्तेतिहासः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. द्वैतवेदान्ताविर्भावादिकस्य अवबोधनम्।
2. मध्वाचार्याणाम् ऐतिहासिकदृष्ट्या चरित्रकथनम्।
3. माध्वमतप्रवर्तकानां प्रधानाचार्याणां चरित्रकथनम्।
4. माध्वसिद्धान्तस्थापनाय प्रवृत्तानां ग्रन्थरत्नानां विश्लेषणम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. द्वैतवेदान्तस्य समग्रम् ऐतिहासिकपरिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. द्वैतवेदान्तप्रतिष्ठापनाचार्याणां मध्वाचार्याणां समग्रपरिचयं प्राप्स्यन्ति।
3. द्वैतवेदान्तपरम्परायाः वृद्धिः कथं कैः कृतेति ज्ञास्यन्ति।
4. द्वैतवेदान्तप्रमुखग्रन्थानां स्थूलं परिचयं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.6	द्वैतवेदान्तेतिहासः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. मध्वाचार्याणां जीवनचरित्रम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- मध्वाचार्याणां कृतयः।
- मध्वाचार्याणां साक्षाच्छिष्याः।
- तेषां जीवनं तथा कृतयः।

अन्वितिः २. श्रीमज्जयतीर्थाः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- श्रीमज्जयतीर्थानां जीवनचरित्रम्।
- श्रीमज्जयतीर्थस्य टीकाग्रन्थानां परिचयः।
- श्रीमज्जयतीर्थस्य स्वतन्त्रग्रन्थानां परिचयः।
- श्रीमज्जयतीर्थानां शिष्याः।

अन्वितिः ३. प्राचीनग्रन्थकाराः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- विष्णुदासाचार्याद्याः आचार्याः तेषां कालः कृतयश्च।
- विजयीन्द्रतीर्थानां देशकालकृतयः।
- व्यासतीर्थानां देशकालकृतयः।
- व्यासत्रयं तथा तद्व्याख्यापरम्परा च।

अन्वितिः ४. प्रसिद्धाः टिप्पणिकाराः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- वादिराजतीर्थानां देशकालकृतयः।
- राघवेन्द्रतीर्थानां देशकालकृतयः।
- अन्ये माध्वपरम्परागताः कृतिकाराः।
- हरिदासपरम्परायाः परिचयः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. प्रो. एस्. के. सेनापति, *वेदान्तसारसङ्ग्रहः*, के.सं.विश्वविद्यालयः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. नारायणपण्डिताचार्यः, *श्रीमध्वविजयः*।
2. नारायणः डा., (2021), *व्यासतीर्थचरितम्*, नवदेहली : केन्द्रसाहित्य अकादमी।
3. *विभिन्नद्वैतवेदान्तग्रन्थानाम् उपोद्घातभागः*।
4. Sharma, B. N. K. (1961). *History of Dvaita School of Vedanta and its Literature*. Varanasi: Motilal Banarsidass.

तृतीयवर्षः
प्रधानपाठ्यक्रमाः

काठिन्यस्तरः 200-299	पञ्चमसत्रार्द्धः (Semester - 5)	श्रेयोङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.1: वेदापौरुषेयत्वसमर्थनम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. प्रकरणग्रन्थानां परिचयप्रदानम्।
2. माध्ववेदान्ततत्त्वानां सङ्ग्रहेण अवबोधनम्।
3. वेदप्रामाण्यसमर्थनाय प्रमाणप्रदर्शनं प्रतिपक्षविमर्शनं च।
4. वेदापौरुषेयत्वसमर्थनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. मोक्षसाधनीभूतपरमात्मज्ञानं कथं सम्पाद्यमिति ज्ञास्यन्ति।
2. परमात्मतत्त्वज्ञानं वेदप्रमाणेनैव साध्यमित्यवगमिष्यन्ति।
3. वेदाः कथं प्रमाणानि भवन्तीति विमर्शने समर्थाः भविष्यन्ति।
4. वेदानां विषये जैनचार्वाकादीनां वादं ज्ञास्यन्ति।
5. वेदाप्रामाण्यवादः कथमयुक्तः इति विमर्शने समर्थाः भविष्यन्ति।
6. प्रामाण्यं स्वतः अप्रामाण्यञ्च परतः इति विशिष्टं तत्त्वं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.1	वेदापौरुषेयत्वसमर्थनम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. मङ्गलाचरणात् ग्रन्थारम्भणीयत्वसमर्थनपर्यन्तम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- मङ्गलवादः।
- मङ्गलपद्यार्थनिरूपणम्।
- अनुबन्धचतुष्टयनिरूपणम्।
- मङ्गलपद्यार्थोपसंहारः।

अन्वितिः २. सदागमस्वरूपनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- नारायणस्य सदागमवेद्यत्वम्।

- सदागमानां निरूपणम्।
- सदागमार्थनिरूपणम्।
- श्रुतिपुराणवाक्यैः पूर्वोक्तस्य समर्थनम्।

अन्वितिः ३. वेदाप्रामाण्यवादिमतविमर्शः। श्रेयोऽङ्कः १

- वेदाप्रामाण्याक्षेपः।
- वेदाप्रामाण्यसाधकहेतूनाम् असाधकत्वम्।
- वेदाप्रामाण्यसाधकहेतूनाम् असिद्धिः।
- वेदप्रामाण्यसमर्थनम्।

अन्वितिः ४. अवैदिकदर्शनानां विमर्शः प्रामाण्यस्वतस्त्वविचारश्च। श्रेयोऽङ्कः १

- चार्वाकमतनिरासः।
- जैनमतविमर्शः।
- प्रामाण्यस्वतस्त्वविचारः।
- वेदापौरुषेयत्वस्थापनम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. मध्वाचार्यकृतः *विष्णुतत्त्वविनिर्णयः* (सटीकः)

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. आनन्दतीर्थः, *विष्णुतत्त्वविनिर्णयः*, नैकटिप्पणीसमेतः, बेङ्गळूरु : पूर्णप्रज्ञसंशोधनमन्दिरम्। https://www.dvaitaonline.org/e-books/books-and-lessons#h.21g3iu3l2h45
2. पाण्डुरङ्गी प्रो. के. टि., *विष्णुतत्त्वविनिर्णयः*, Bangalore: Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation.
3. गोविन्दाचार्यः बण्णञ्जे, (2020), *विष्णुतत्त्वविनिर्णयः*, Udupi: Tattva Samshodhana Samsat.

काठिन्यस्तरः 300-399	श्रेयोङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.2: ओङ्कारार्थनिरूपणम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ओङ्कारस्य सकलवेदमूलत्वप्रदर्शनम्।
2. उपनिषत्सु प्रतिपादितानां ओङ्कारार्थानां निरूपणम्।
3. ओङ्कारस्य अवयवार्थचिन्तनम्।
4. दर्शनान्तराभिमतानाम् ओङ्कारार्थानां बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. ओङ्कारस्य समस्तवेदराशेः मूलत्वं सर्वदार्शनिकाभिमतं तत्त्वम् इति ज्ञास्यन्ति।
2. ओङ्कारप्रतिपाद्यानां भगवद्रूपाणां प्रतिपादने समर्थाः भविष्यन्ति।
3. ओङ्कारावयवानां समेषाम् अर्थनिरूपणे समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.2	ओङ्कारार्थनिरूपणम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. ओङ्कारार्थः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- उपनिषदः आविर्भावचिन्तनम्।
- सामान्यतः ओङ्कारार्थनिरूपणम्।
- ओङ्कारप्रतिपाद्यः एव ब्रह्मात्मशब्दवाच्यः।
- सामस्त्येन उपनिषत्प्रतिपाद्यस्य निरूपणम्।

अन्वितिः २. सर्वदेहस्थितस्य परमात्मनः रूपाणां चिन्तनम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- विश्वरूपस्वरूपवर्णनम्।
- तैजसस्वरूपवर्णनम्।
- प्राज्ञस्वरूपनिरूपणम्।
- तुरीयस्वरूपवर्णनम्।

अन्वितिः ३. चतुर्णामपि रूपाणां स्वरूपक्रियाचिन्तनम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- विश्वरूपस्य हरेः स्थानक्रियादीनां चिन्तनम्।
- तैजसस्य हरेः स्थानक्रियादीनां चिन्तनम्।
- प्राज्ञस्य हरेः स्थानक्रियादीनां चिन्तनम्।
- तुरीयस्य हरेः स्थानक्रियादीनां चिन्तनम्।

अन्वितिः ४. ओङ्काराक्षरार्थनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- अकारवाच्यस्य परमात्मनः स्वरूपवर्णनम्।
- उकारवाच्यस्य परमात्मनः स्वरूपवर्णनम्।
- मकारवाच्यस्य परमात्मनः स्वरूपवर्णनम्।
- तुरीयस्वरूपनिरूपणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. राघवेन्द्रतीर्थकृतः माण्डूक्योपनिषत्खण्डार्थः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. आनन्दतीर्थः, *माण्डूक्योपनिषद्भाष्यम्*, सर्वमूलग्रन्थाः।
2. *उपनिषद्भाष्यम्*, Bangalore: Poorna Prajna Samshodhana Mandiram.
3. *उपनिषद्भाष्यम्*, भाष्यसमेतम्, Bangalore: Poorna Prajna Samshodhana Mandiram.
4. https://www.dvaitaonline.org/e-books/books-and-lessons#h.i4zdxt440dvl

काठिन्यस्तरः 300-399

श्रेयोङ्काः - 4
होराः - 60

षष्ठसत्रार्धः (Semester - 6)

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.3: ब्रह्ममीमांसारम्भः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ब्रह्ममीमांसासूत्रग्रन्थस्य सामान्यपरिचयप्रदानम्।
2. सूत्राणां प्रामाण्यनिरूपणम्।
3. जिज्ञासाधिकरणसङ्गतानाम् अंशानाम् अवबोधनम्।
4. ब्रह्मलक्षणस्य प्रतिपादनम्।
5. ब्रह्मणः सदागमैकविज्ञेयत्वसमर्थनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. ब्रह्मसूत्राणां स्वरूपं, लक्षणं, व्यवस्थाञ्च ज्ञास्यन्ति।
2. ब्रह्ममीमांसाशास्त्रस्य विषयप्रयोजनादिकं जिज्ञासास्वरूपं ज्ञास्यन्ति।
3. ब्रह्मणः समस्तवेदप्रतिपाद्यत्वं निरूपयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.3	ब्रह्ममीमांसारम्भः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. सूत्रग्रन्थस्य परिचयः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- सूत्राणां प्रामाण्यम्।
- सूत्राणां महत्त्वम्।
- ब्रह्मजिज्ञासायाः कर्तव्यत्वम्।
- अनुबन्धचतुष्टयस्य सविस्तरप्रतिपादनम्।

अन्वितिः २. जन्माधिकरणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- सूत्रसङ्गतिः।
- आदिपदग्राह्यार्थविचारः।
- सूत्रार्थप्रयोजनम्।

- इतरमतविमर्शः।

अन्वितिः ३. सदागमैकविज्ञेयत्वम्। श्रेयोऽङ्कः १

- सूत्राधिकरणसङ्गतिः।
- सूत्राक्षरार्थनिरूपणम्।
- सूत्रार्थप्रयोजनम्।
- इतरमतविमर्शः।

अन्वितिः ४. समन्वयाधिकरणम् ईक्षत्यधिकरणञ्च। श्रेयोऽङ्कः १

- सूत्राधिकरणसङ्गतिः।
- सूत्राक्षरार्थनिरूपणम्।
- सूत्रार्थप्रयोजनम्।
- इतरमतविमर्शः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. आनन्दतीर्थकृतं ब्रह्मसूत्रभाष्यम् (तत्त्वप्रकाशिकासहितम्)।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. *श्रीमद्ब्रह्मसूत्रभाष्यम्, Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation, Bangalore.*
2. *श्रीमद्ब्रह्मसूत्रभाष्यम्, सम्पादकः आर. एस्. पञ्चमुखिः, Raghavendra Pratishthana, Dharawad, 1981.*
3. *श्रीमद्ब्रह्मसूत्रभाष्यम्, Poorna Prajna Samshodhana Mandiram, Bangalore.*

चतुर्थवर्षः

प्रधानपाठ्यक्रमाः

काठिन्यस्तरः 400-499	सप्तमसत्रार्द्धः (Semester - 7)	श्रेयोङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.1: उपाधिविमर्शः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. अद्वैतवेदान्तरीत्या जीवेश्वराभेदवादस्य परिचयप्रदानम्।
2. अद्वैतवेदान्तरीत्या जीवेश्वराभेदे प्रमाणप्रदर्शनम्।
3. जीवेश्वराभेदस्य औपाधिकत्वप्रदर्शनम्।
4. जीवेश्वराभेदे कारणस्य उपाधेः निराकरणक्रमनिरूपणम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. अद्वैतमतानुसारं ब्रह्मात्मैक्यप्रतिपत्तिरेव शास्त्रप्रयोजनमिति ज्ञास्यन्ति।
2. जीवेश्वराभेदे अद्वैतवादिभिः प्रदर्शितानि प्रमाणानि ज्ञास्यन्ति।
3. जीवेश्वराभेदे प्रदर्शितस्य उपाधेः विमर्शने समर्थाः भविष्यन्ति।
4. जीवेश्वराभेदवादे अज्ञानमेव न सम्भवतीति प्रतिपादनप्रकारं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.1	उपाधिविमर्शः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. अद्वैतमते अज्ञानविमर्शः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- ग्रन्थावतरणिका।
- मूलग्रन्थस्थमङ्गलपद्यव्याख्यानम्।
- जीवाऽज्ञानवादीनां मतनिरूपणम्।
- औपाधिकभेदस्य निराकरणम्।

अन्वितिः २. सत्योपाधिकृतस्य सत्यभेदवादस्य विमर्शः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- सत्योपाधिकृतस्य सत्यभेदवादिमतस्य उपस्थापनम्।
- औपाधिकभेदवादाऽपेक्षया अनुपपत्त्याधिक्यनिराकरणम्।

- उपाधेः भेदज्ञापकत्वसमर्थनम्।
- विशिष्टस्य पदार्थाऽन्तरत्वसमर्थनम्।

अन्वितिः ३. सुखदुःखादिभोगश्च स्वरूपैक्ये न भेदतः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- सुखाद्यनुभवभेदस्याऽत्मभेदसाधकत्वे अनुमानप्रदर्शनम्।
- सिद्धाऽन्तोक्ताऽनुमाने दोषशङ्का परिहारश्च।
- संश्लिष्टोपाधेः अनुसन्धानप्रयोजकत्वशङ्कायाः निरासश्च।
- योगिनां नानादेहगतभोगाऽनुसन्धानस्य निरूपणम्।

अन्वितिः ४. जीवभेदस्य समर्थनम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- भेदस्य स्वाभाविकत्वसमर्थनम्।
- जीवेश्वरभेदे प्रमाणप्रदर्शनम्।
- ईश्वरगुणानां सत्यत्वम्।
- अज्ञानस्य दुर्घटत्वप्रदर्शनम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. आनन्दतीर्थकृतम् *उपाधिखण्डनं* सटीकम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. *दशप्रकरणानि*, ABMM, बेङ्गलूरु।
   https://www.dvaitaonline.org/e-books/books-and-lessons#h.21g3iu3l2h45
2. *उपाधिखण्डनम्*, उत्तरादिमठः, बेङ्गलूरु।

काठिन्यस्तरः
400-499

श्रेयोङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.2: अन्यत्र प्रसिद्धशब्दानां परमात्मनि समन्वयः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. अद्वैतवेदान्तरीत्या जीवेश्वराभेदवादस्य सामान्यपरिचयः।
2. अद्वैतवेदान्तरीत्या जीवेश्वराभेदे प्रमाणप्रदर्शनम्।
3. जीवेश्वराभेदस्य औपाधिकत्वप्रदर्शनम्।
4. जीवेश्वराभेदे कारणस्य उपाधेः निराकरणक्रमनिरूपणम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. समन्वयाध्यायस्य समन्वयप्रकारान् ज्ञास्यन्ति।
2. प्रथमाध्यायप्रथमपादे प्रतिपादितानां समन्वयानां निरूपणे समर्थाः भविष्यन्ति।
3. अन्यत्र प्रसिद्धशब्दसमन्वयद्वारा समस्तशब्दसमन्वयावगमने समर्थाः भविष्यन्ति।
4. परमात्मनः सकलवेदप्रतिपाद्यत्वं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.2	अन्यत्र प्रसिद्धशब्दानां परमात्मनि समन्वयः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. आनन्दमयाऽदिशब्दानां परमात्मनि समन्वयः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- आनन्दमयाऽधिकरणस्य सङ्गत्यादिनिरूपणम्।
- तत्स्थसूत्रव्याख्यानम्।
- परमतविमर्शः।
- अधिकरणप्रयोजननिरूपणम्।

अन्वितिः २. लोकतः अन्यत्र प्रसिद्धशब्दानां समन्वयः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- अष्टमनवमाऽधिकरणयोः सङ्गतिनिरूपणम्।
- आकाशाऽदिशब्दानां समन्वयः।

- प्राणाऽदि-शब्दसमन्वयः।
- अधिकरणप्रयोजननिरूपणम्।

अन्वितिः ३. ज्योतिरादिशब्दानां समन्वयः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- दशमाऽधिकरणस्य सङ्गतिनिरूपणम्।
- ज्योतिरादिशब्दानां समन्वयप्रदर्शनम्।
- सदृशशब्दानां समन्वयचिन्तनम्।
- अधिकरणप्रयोजननिरूपणम्।

अन्वितिः ४. गायत्र्यादिशब्दानां समन्वयः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- एकादश-द्वादशाऽधिकरणयोः सङ्गतिकथनम्।
- गायत्र्यादिशब्दानां समन्वयप्रदर्शनम्।
- प्राणाऽदिशब्दानां समन्वयचिन्तनम्।
- अधिकरणप्रयोजननिरूपणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. आनन्दतीर्थकृतं *ब्रह्मसूत्रभाष्यम्* (समन्वयाऽध्यायस्य षष्ठाऽधिकरणात्पादसमाप्तिं यावत्)

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. *ब्रह्मसूत्रभाष्यम्*, बेङ्गलूरु : ABMM.
   https://www.dvaitaonline.org/e-books/books-and-lessons#h.5y2gn7uvq5ux
2. https://anandamakaranda.in
3. *ब्रह्मसूत्रभाष्यम्*, बेङ्गलूरु : पूर्णप्रज्ञसंशोधनमन्दिरम्।
4. *ब्रह्मसूत्रभाष्यम्*, बेङ्गलूरु : पूर्णप्रज्ञसंशोधनमन्दिरम्।

काठिन्यस्तरः 400-499	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.3: परापरविद्ययोः विमर्शः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. परापरविद्ययोः सामान्यपरिचयः।
2. युगभेदेन ज्ञानकर्मणोः तथा उपासनायाश्च भेदप्रदर्शनम्।
3. विष्णोः सकलवेदप्रतिपाद्यत्वम् उपनिषदामभिप्राय इति निरूपणम्।
4. भगवत्साक्षात्कारे यथार्थज्ञानमेव साधनमिति निरूपणम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदविद्यायाः महत्त्वं वेदविहितकर्मानुष्ठानक्रमञ्च ज्ञास्यन्ति।
2. जीवन्मुक्तावस्थायाः तथा तज्जीवनक्रमस्य च निरूपणे समर्थाः भविष्यन्ति।
3. मोक्षक्रमं तत्साधनानि च ज्ञास्यन्ति।
4. जीवेश्वरयोः भेदः मुक्तावप्यस्तीति श्रुत्यभिप्रायं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.3	परापरविद्याविमर्शः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. उपनिषदागतिक्रमनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- परापरविद्यानिरूपणम्।
- विष्णोः सकलवेदप्रतिपाद्यत्वम्।
- युगभेदेन उपासनाभेदः।
- वेदविद्यायाः परविद्यात्वम्।
- विश्वकर्ता भगवान् विष्णुः।

अन्वितिः २. कर्मानुष्ठानपद्धतिः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- कृतयुगे कर्मानुष्ठानम्।
- त्रैविद्याः के?

- गुरुराश्रयणीय एव।
- अक्षरनिरूपणम्।
- यज्ञादीनां सृष्टिः, परमात्मनः पारम्यं तथा तदुपासना।

अन्वितिः ३. भगवत्साक्षात्कारः तत्साधनञ्च। **श्रेयोऽङ्कः १**

- यथार्थज्ञानमेव साक्षात्कारसाधनम्।
- भगवत्साक्षात्कारेणैव संसारनिवृत्तिः।
- ज्योतिषां ज्योतिः परमात्मा।
- जीवेशभेदः।

अन्वितिः ४. जीवन्मुक्तः तज्जीवनञ्च। **श्रेयोऽङ्कः १**

- जीवन्मुक्तावस्था।
- जीवन्मुक्तानां जीवनक्रमः।
- जीवन्मुक्तानां मोक्षक्रमः।
- मोक्षस्य तत्साधनानां च निरूपणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीराघवेन्द्रयतिकृतः *आथर्वणोपनिषत्खण्डार्थः*।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. आनन्दतीर्थकृतं *आथर्वणोपनिषद्भाष्यं*, सर्वमूलग्रन्थाः।
2. *उपनिषद्भाष्यम्*, बैंगलोर : Poorna Prajna Samshodhana Mandiram।
3. *उपनिषद्भाष्यम्* (टीकासमेतम्), बैंगलोर : Poorna Prajna Samshodhana Mandiram।
4. https://www.dvaitaonline.org/e-books/books-and-lessons#h.i4zdxt440dvl

काठिन्यस्तरः 400-499	अष्टमसत्रार्द्धः (Semester - 8)	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.4: वादकथाप्रकारः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. शास्त्राध्ययनाङ्गभूतायाः वादप्रक्रियायाः परिचयः।
2. तात्त्विकांशानां प्रामाण्यसम्पादनाय प्रमाणप्रदर्शनप्रकारस्य बोधनम्।
3. प्रतिपक्षिप्रयुक्तप्रमाणानां विमर्शनप्रकारबोधनम्।
4. प्रत्यक्षानुमानागमादिप्रमाणानां कथं निर्दुष्टत्वं सम्पादनीयमिति प्रदर्शनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. शास्त्रेषु वादप्रक्रियायाः क्रमं ज्ञास्यन्ति।
2. प्रत्यक्षानुमानागमादीनां प्रमाणानां परिशीलने परीक्षणे च समर्थाः भविष्यन्ति।
3. भेदविषये प्रतिवादिप्रयुक्तानाम् आक्षेपानां समाधानप्रकारं ज्ञास्यन्ति।
4. अभेदविषये अनुपपत्तिप्रदर्शनप्रकारं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.4	वादकथाप्रकारः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. ग्रन्थावतरणिका । **श्रेयोऽङ्कः १**

- मूलटीकयोः मङ्गलपद्यम्।
- अनुमानागमयोः ईश्वरे प्रामाण्यसमर्थनम्।
- मुक्तभेदसमर्थनम्।
- मुक्तभेदसाधकानुमाने विमतादीनां सार्थक्यम्।
- मुक्तभेदसाधकानुमाने हेतुविचारः।
- मुक्तत्वनिर्वचनम्।

अन्वितिः २. भेदे पारमार्थिकत्वादिप्रश्नायोगसमर्थनम्। श्रेयोऽङ्कः १

- प्रश्नस्य संशयमूलकत्वसमर्थनम्।
- भेदे पारमार्थिकत्वादिकोटिकसंशयायोगसमर्थनम्।
- प्रश्नायोगे दृष्टान्तनिरूपणम्।
- पूर्वोक्तप्रश्नसंशयायोगे अनुमानप्रयोगः।

अन्वितिः ३. अनिर्वचनीयनिरासः। श्रेयोऽङ्कः १

- अनिर्वचनीये प्रमाणाभावोक्तिः।
- अनिर्वचनीयप्रतीतिसामान्याभावसमर्थनम्।
- मिथ्याशब्दस्यासद्वाचित्वसमर्थनम्।
- अनिर्वचनीयस्य अनुमानसिद्धत्वशङ्का परिहारश्च।

अन्वितिः ४. बाध्यत्वानुमानेन मिथ्यात्वसिद्धावनिर्वचनीयत्वसिद्धिशङ्का तन्निरासश्च। श्रेयोऽङ्कः १

- बाध्यत्वानुमानस्य ईश्वरसाधककार्यानुमानवैलक्षण्यम्।
- मूलोक्तस्य धूमत्वदृष्टान्तस्य अयुक्तत्वशङ्का तन्निरासश्च।
- धूमत्वस्य बाष्पारोपितधूमवृत्तित्वाङ्गीकारे दोषकथनम्।
- अनिर्वचनीये अनुमानं न प्रमाणमिति उपसंहारः।

निर्धारितग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. तत्वोद्योतप्रकरणम् (सटीकम् – नासदीय-सूक्त-पर्यन्तम्)

सहायकग्रन्थाः (Additional Readings)

1. *तत्त्वोद्योतप्रकरणम्*, Bangalore, ABMM.
2. *तत्त्वोद्योतप्रकरणम्*, edited by Prof. A. Haridas Bhatt, Published by PPSM, Bangalore.
3. *तत्त्वोद्योतप्रकरणम्*, Published by VMMP, Uttaradi Matha, Bangalore.
4. https://www.dvaitaonline.org/e-books/books-and-lessons#h.5y2gn7uvq5ux

काठिन्यस्तर:
400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.5: मिथ्यात्वनिर्वचनविमर्शः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. अद्वैतवेदान्तरीत्या जगन्मिथ्यात्वनिरूपणक्रमस्य परिचयः।
2. जगन्मिथ्यात्वनिरूपणे प्रदर्शितानां प्रमाणानां परीक्षणक्रमबोधनम्।
3. श्रुत्या युक्त्या वा जगन्मिथ्यात्वं न सिद्ध्यतीति निरूपणम्।
4. अनुमानप्रमाणस्य निराकरणक्रमप्रदर्शनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. अद्वैतमते जगतः मिथ्यात्वं कथं प्रतिपादितमिति ज्ञास्यन्ति।
2. अद्वैतमतोक्तं जगन्मिथ्यात्वं प्रामाणिकं वा इति विमर्शने समर्थाः भविष्यन्ति।
3. कथं जगन्मिथ्यात्ववादः युक्त्यादिप्रमाणैः विमृष्ट इति ज्ञातुं शक्ष्यन्ति।
4. अनुमानप्रमाणस्य विमर्शनप्रक्रियां ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.5	मिथ्यात्वनिर्वचनविमर्शः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. मिथ्यात्वानुमाने साध्यस्य मिथ्यात्वस्य चिन्तनम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- सदसत्वानधिकरणत्वं मिथ्यात्वम्।
- बाध्यत्वं मिथ्यात्वम्।
- ज्ञानत्वेन ज्ञाननिवर्त्यत्वं मिथ्यात्वम्।
- स्वसमानाधिकरणात्यन्ताभावप्रतियोगित्वं मिथ्यात्वम्।
- सद्विविक्तत्वं मिथ्यात्वम्।

अन्वितिः २. प्रथममिथ्यात्वविमर्शः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- सामान्यतः द्वितीयमिथ्यात्वविमर्शः।
- तात्विकत्वपक्षविमर्शः।
- स्वरूपेण निषेधप्रतियोगित्वविमर्शः।

- ज्ञानत्वेन ज्ञाननिवर्त्यत्वस्य विमर्शः।

अन्वितिः ३. द्वितीय-तृतीयमिथ्यात्वविमर्शः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- सामान्यतः द्वितीयमिथ्यात्वविमर्शः।
- तात्विकत्वपक्षविमर्शः।
- स्वरूपेण निषेधप्रतियोगित्वविमर्शः।
- ज्ञानत्वेन ज्ञाननिवर्त्यत्वस्य विमर्शः।

अन्वितिः ४. चतुर्थ-पञ्चममिथ्यात्वविमर्शः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- स्वात्यन्ताभावाधिकरणे एव प्रतीयमानत्वस्य विमर्शः।
- पञ्चममिथ्यात्वनिरासः।
- पूर्वोक्तदोषाणां चतुर्थमिथ्यात्वपक्षेऽनुगमनम्।
- मिथ्यात्वस्य सर्वथा अनुमानासिद्धत्वनिरूपणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीमद्व्यासतीर्थविरचितं न्यायामृतम् (पञ्चमिथ्यात्वभङ्गान्तम्)

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. *न्यायामृतम्*, बेंगळूरु : Dvaita Vedanta Studies and Research Foundation, Uttaradi Matha.
2. *न्यायामृतम्*, प्रो. ए. हरिदास भट्ट, बेंगळूरु : Poorna Prajna Samshodhana Mandiram.
3. *न्यायामृतम्*, प्रो. ए. हरिदास भट्ट, मन्त्रालयम् : SGSV, राघवेन्द्र स्वामी मठ।

प्रथमवर्षः
गौणपाठ्यक्रमाः

काठिन्यस्तरः 100-199	श्रेयोङ्काः - 4 होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.1: दर्शनस्य सामान्यपरिचयः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. भारतीयदर्शनानां मूलतत्त्वानां सम्यक्बोधनम्।
2. प्रमाण-प्रमेय-मोक्षस्वरूपाणां बोधनम्।
3. वैदिकावैदिकदर्शनानां तुलनात्मकदृष्ट्या अवबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. दर्शनशब्दस्य व्युत्पत्तिं, श्रावक-नास्तिकपद्धतिषु दर्शनानां भेदं च व्याख्यातुं समर्थाः भविष्यन्ति।
2. प्रमाणस्वरूपं प्रमेयस्वरूपं च सम्यक् ग्रहीतुं शक्ताः भविष्यन्ति।
3. मोक्षस्य विविधस्वरूपाणां तथा तेषां साधनानां तुलनात्मकविवेचनं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.1	दर्शनस्य सामान्यपरिचयः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. दर्शनानां सामान्यपरिचयः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- दर्शनशब्दविचारः।
- वैदिकदर्शनम्।
- अवैदिकदर्शनम्।

अन्वितिः २. आत्मनः जगतः च स्वरूपम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- आत्मनः स्वरूपम्।
- एकत्व-अनेकत्वादिवादः।
- ईश्वरः – सगुणः/निर्गुणः/अनुपस्थितः।
- जगत् – सत्कार्यवादः/असत्कार्यवादः।

अन्वितिः ३. प्रमाणानां स्वरूपम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रत्यक्षम्।

- अनुमानम्।
- शब्दः।
- उपमानम्, अर्थापत्तिः, अनुपलब्धिः चेति।

अन्वितिः ४. मोक्षविचारः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- मोक्षस्वरूपम् (कैवल्यम्, अपवर्गः, आत्मलाभः च)
- मोक्षसाधनानि।
- दर्शनेषु तुलनात्मकविचारः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. माधवाचार्यः (विद्यारण्यः), (2010), *सर्वदर्शनसंग्रहः*, वाराणसी : चौखम्बा।
2. डा. ए. वि. नागसम्पिगे; डा. शङ्करनारायण अडिगः, (2012), *षड्दर्शनसारः*, बेङ्गलूरु : पूर्णप्रज्ञसंशोधनमन्दिरम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. डॉ. शिवदत्तत्रिपाठी, *भारतीयदर्शनों का इतिहास*, वाराणसी : चौखम्बा विद्या भवन।
2. डॉ. बलदेव उपाध्याय, *भारतीयदर्शन – साङ्ख्य और योग*, प्रयागराज : हिंदी साहित्य सम्मेलन।
3. डॉ. सुरेन्द्र नाथ दासगुप्त, *भारतीयदर्शन (भाग–1)* (अनुवाद – डॉ. राधाकृष्णशर्मा), दिल्ली : भारतीयज्ञानपीठ।

काठिन्यस्तरः 100-199

श्रेयोङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.2: न्यायवैशेषिकयोः परिचयः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course objectives)

1. काणाददर्शनस्य मूलसिद्धान्तानां बोधनम्।
2. गौतमीयदर्शनस्य मूलसिद्धान्तानां बोधनम्।
3. ज्ञानस्वरूपस्य ज्ञानप्रकाराणां च बोधनम्।
4. अनुमानप्रमाणस्य लक्षण-विभाग-प्रयोजनादीनां विश्लेषणम्।
5. कणाददर्शनाभिमतानां प्रमेय-प्रमाणानां तुलनात्मकं चिन्तनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. कणादसूत्रेषु प्रतिपादितानि तत्त्वानि स्वशब्दैः व्याख्यातुं क्षमाः भविष्यन्ति।
2. प्रमाणप्रमेयव्यवस्थां ज्ञातुं शक्ताः भविष्यन्ति।
3. कणाददर्शनेन सह दर्शनान्तराणां तौलनिकचिन्तने समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.2	न्यायवैशेषिकयोः परिचयः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. काणाददर्शनस्य पदार्थानां स्वरूपम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- पदार्थपरिचयः - द्रव्यादिपदार्थचिन्तनम्।
- पदार्थपरिचयः, द्रव्याणि, गुणाः, कर्माणि, सामान्यम्, विशेषः, समवायः, अभावः च।
- लक्षणपरिचयः, संसर्गपरिचयः च।

अन्वितिः २. कार्यकारणभावचिन्तनम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- कार्यकारणभावपरिचयः।
- सन्निकर्षपरिचयः।
- साधर्म्यवैधर्म्यपरिचयः।
- कार्याणामुत्पत्तिविनाशक्रमः।

- नियमसङ्ग्रहः।

अन्वितिः ३. गौतमीयदर्शनस्य पदार्थानां स्वरूपम्। (क) **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रमाणपरिच्छेदः - षोडशपदार्थाः।
- प्रमाणं - प्रमाणाङ्गानि - संशयः, प्रयोजनं, दृष्टान्तः च।
- सिद्धान्तः, अवयवः, तर्कः, निर्णयः च।
- कथा, हेत्वाभासः, छलं, जातिः च।

अन्वितिः ४. गौतमीयदर्शनस्य पदार्थानां स्वरूपम्। (ख) **श्रेयोऽङ्कः १**

- निग्रहस्थानं, प्रमेयपरिच्छेदः ।
- आत्मा, शरीरम्, इन्द्रियम्, अर्थाः, बुद्धिः, मनः, प्रवृत्तिः च।
- दोषः, प्रेत्यभावः, फलं, दुःखम्।
- अपवर्गः, लक्षणसङ्ग्रहः, लक्ष्यप्रभेदसङ्ग्रहः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. व. नवीनहोल्लः, *तर्कप्रवेशः – काणादसरणिः*, देहली : संस्कृतसंवर्धनप्रतिष्ठानम्।
2. व. नवीनहोल्लः, (2019), *तर्कप्रवेशः – गौतमसरणिः*, कर्नाटक : श्रीमाता प्रकाशन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. डॉ. शिवदत्तत्रिपाठी, *भारतीयदर्शनों का इतिहास*, वाराणसी : चौखम्बा विद्या भवन।
2. डॉ. बलदेव उपाध्याय, *भारतीयदर्शन – साङ्ख्य और योग*, प्रयागराज : हिंदी साहित्य सम्मेलन।
3. अन्नम्भट्टः, *तर्कसंग्रहः*।
4. वैशेषिकसूत्राणि।
5. न्यायसूत्राणि।

काठिन्यस्तरः 100-199	श्रेयोङ्काः - 4 होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.3: पाणिनीयपरिचयः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. संस्कृतभाषायाः परिचयः वर्णोत्पत्तेः स्थानादिकस्य च बोधनम्।
2. विधिनियमादिपरिज्ञानाय संज्ञानां बोधनम्।
3. विविधानां सन्धिकार्याणां बोधनम्।
4. सदृष्टान्तं स्वरव्यञ्जनसन्धीनां परिशीलनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. संस्कृते वर्णविज्ञानं सम्पादयिष्यन्ति।
2. विधिनियमावगतौ संज्ञानां महत्त्वं ज्ञास्यन्ति।
3. काव्यादिपठनावसरे सन्धिच्छेदकरणसामर्थ्यं सम्पादयिष्यन्ति।
4. विविधस्वरव्यञ्जनसन्धीनां निरूपणे समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.3	पाणिनीयपरिचयः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- वर्णपरिचयः।
- संज्ञापरिचयः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- यण्सन्धिमारभ्य पूर्वरूपसन्धिं यावत्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रकृतिभावसन्धिमारभ्य अनुस्वारसन्धिं यावत्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- परसवर्णसन्धिमारभ्य विसर्गसन्धिं यावत्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. वरदराजाचार्यः, (2004), *लघुसिद्धान्तकौमुदी*, गोरखपुर : गीताप्रेस।
2. वरदराजाचार्यः, (2006), *लघुसिद्धान्तकौमुदी* (व्याख्याता : गोविन्दप्रसादशर्मा), वाराणसी : चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।

द्वितीयवर्षः

गौणपाठ्यक्रमाः

काठिन्यस्तरः 100-199

श्रेयोङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.1: धर्मविवेकः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. शास्त्राध्ययनस्य अवश्यकर्त्तव्यताबोधनम्।
2. शास्त्राध्ययनप्रयोजनस्य बोधनम्।
3. धर्मस्वरूपस्य धर्मप्रकाराणाञ्च बोधनम्।
4. धर्मविषये किं प्रमाणम्? इत्यस्य विश्लेषणम्।
5. वेदस्य अपौरुषेयत्वसमर्थनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. धर्मशास्त्रप्रतिपादितानि मूल्यानि ज्ञातुं तथा अन्यान्बोधयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
2. शब्दस्वरूपं वेदप्रामाण्यं च ज्ञातुं समर्थाः भविष्यन्ति।
3. धर्मशास्त्रप्रतिपादितानां कर्मणामनुष्ठाने समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.1	धर्मविवेकः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. धर्मजिज्ञासा। **श्रेयोऽङ्कः १**

- दशलक्षण्याः अध्यायार्थपदार्थयोः निरूपणम्।
- अधिकरणावयवानां स्वरूपम्।
- धर्मजिज्ञासार्थं मीमांसायाः अध्ययनम्।
- अध्ययनविधेः तात्पर्यनिर्णयाय जिज्ञासाधिकरणस्य अध्ययनम्।

अन्वितिः २. धर्मप्रमाणानि। **श्रेयोऽङ्कः १**

- धर्मस्य लक्षणावगत्यर्थं धर्मलक्षणाधिकरणस्य विचारः।
- धर्मे प्रमाणं परीष्ट्यधिकरणम्।
- प्रत्यक्षादीनि धर्मे प्रमाणानि न भवन्ति।

- सत्संप्रयोगाधिकरणम्।
- अध्ययनविधिः।

अन्वितिः ३. शब्दः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- शब्दार्थयोः सम्बन्धः।
- शब्दार्थसम्बन्धनित्यताधिकरणम्।
- शब्दनित्यताधिकरणम्।
- वाक्याधिकरणम्।
- वेदापौरुषेयत्वाधिकरणम्।

अन्वितिः ४. अर्थवादप्रामाण्यम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- अर्थवादानां प्रमाण्यम्।
- अर्थवादानां प्रमाण्यप्रकारचिन्तनम्।
- हेतुवन्निगदानाम् अर्थवादानां प्रमाण्यवर्णनम्।
- मन्त्राणां प्रामाण्यवर्णनम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. पट्टाभिरामशास्त्री, (1984), *मीमांसानयमञ्जरी* (प्रथमाध्यायस्य प्रथमद्वितीयपादौ), वाराणसी : सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः।
2. वासुदेवदीक्षितः, (1908), *अध्वरमीमांसाकुतूहलवृत्तिः*, वाणीविलासमुद्रणम्।

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.2: दशगणीज्ञानम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. क्रियापदानां समान्यपरिचयः, वैविध्यनिरूपणञ्च।
2. दशगणानां परिचयः, प्रक्रियायाः परिचयप्रदानम्।
3. प्रमुखानां लकाराणां सदृष्टान्तं बोधनम्।
4. सर्वलकाराणां सामान्यतः बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. लकाराणां प्रक्रियापूर्वकं ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. गणानुसारं प्रक्रियाभेदं ज्ञास्यन्ति।
3. तिङन्ते प्रकृतिप्रत्ययविश्लेषणसामर्थ्यं लकाराणां प्रयोगसामर्थ्यं प्राप्स्यन्ति।
4. सर्वलकाराणां सुलभतया प्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.2	दशगणीज्ञानम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- भ्वादौ आदितः क्षिधातुप्रक्रियां यावत्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- भ्वादौ क्रमुधातुप्रक्रियामारभ्य वह्धातुप्रक्रियां यावत्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अदादितः जुहोत्यादिधातुपर्यन्तं प्रक्रियाज्ञानम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- दिवादितः चुरादिपर्यन्तं प्रक्रियाज्ञानम्।

निर्धारिता: ग्रन्था: (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. वरदराजाचार्यः, (2004), *लघुसिद्धान्तकौमुदी*, गोरखपुर : गीताप्रेस।
2. वरदराजाचार्यः, (2006), *लघुसिद्धान्तकौमुदी* (गोविन्दप्रसाद शर्मा, व्याख्याता), वाराणसी : चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।

काठिन्यस्तरः 200-299	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.3: कारकप्रकरणम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. कारकविभक्तीनां समान्यपरिचयः वैविध्यनिरूपणञ्च।
2. समेषां कारकाणां परिचयः सामान्यतः प्रक्रियापरिचयश्च।
3. प्रमुखाणां कारकाणां सदृष्टान्तं बोधनम्।
4. सर्वकारकाणां सामान्यतः बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. कारकाणां प्रक्रियापूर्वकं ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. विभक्त्यनुसारं प्रक्रियाभेदं प्रयोगभेदञ्च ज्ञास्यन्ति।
3. सुबन्तेषु प्रकृतिप्रत्ययविश्लेषणसामर्थ्यं, कारकाणां प्रयोगसामर्थ्यं च प्राप्स्यन्ति।
4. सर्वकारकाणां सुलभतया प्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.3	कारकप्रकरणम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- कारकविभक्त्योः परिचयः प्रथमाविभक्त्यर्थज्ञानं च।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- द्वितीयाविभक्त्यर्थात् तृतीयाविभक्त्यर्थं यावत्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- चतुर्थीविभक्त्यर्थात् पञ्चमीविभक्त्यर्थं यावत्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- षष्ठीविभक्त्यर्थात् सप्तमीविभक्त्यर्थं यावत्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. भट्टः, जि. महाबलेश्वरः, (2014), *कारकम्*, बंगलूरु : संस्कृतभारती।
2. हेगडे, जनार्दनः, (2014), *शुद्धिकौमुदी*, बंगलूरु : संस्कृतभारती।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. भट्टोजिदीक्षितः, (1998), *सिद्धान्तकौमुदी* (बालमनोरमा व्याख्यासमलङ्कृता, खण्डः 3), वाराणसी : चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।
2. भट्टोजिदीक्षितः, (2009), *सिद्धान्तकौमुदी* (तत्त्वबोधिनी), नवदेहली : श्रीलालबहादुर शास्त्रि राष्ट्रिय संस्कृतविद्यापीठम्।
3. शास्त्री, गुरुप्रसादः (सम्पादकः), (2012), *वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी*, तत्त्वबोधिनी, बालमनोरमा, शेखरव्याख्यात्रयविराजिता, वाराणसी : चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।
4. गोविन्दाचार्यः, (2021), *वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी*, प्रथमः भागः, वाराणसी : चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।

तृतीयवर्षः
गौणपाठ्यक्रमाः

काठिन्यस्तरः
300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.1: द्वैतवेदान्तसम्प्रदायस्य प्रमुखाः प्रवर्तकाः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. द्वैतवेदान्तस्य आविर्भावादिकस्य बोधनम्।
2. ऐतिहासिकदृष्ट्या मध्वाचार्याणां चरित्रकथनम्।
3. माध्वमतप्रवर्तकानां प्रधानाचार्याणां चरित्रकथनम्।
4. माध्वसिद्धान्तस्थापनाय प्रवृत्तानां ग्रन्थरत्नानां विश्लेषणम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. द्वैतवेदान्तस्य समग्रं ऐतिहासिकपरिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. द्वैतवेदान्तप्रतिष्ठापनाचार्याणां मध्वाचार्याणां समग्रपरिचयं प्राप्स्यन्ति।
3. द्वैतवेदान्तपरम्परायाः वृद्धिः कथं कैश्च जातेति ज्ञास्यन्ति।
4. द्वैतवेदान्तप्रमुखग्रन्थानां स्थूलं परिचयं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.1	द्वैतवेदान्तसम्प्रदायस्य प्रमुखाः प्रवर्तकाः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. मध्वाचार्याः तेषां जीवनचरित्रम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- मध्वाचार्याणां कृतयः।
- मध्वाचार्याणां साक्षाच्छिष्याः।
- तेषां जीवनं तथा कृतयः।

अन्वितिः २. श्रीमज्जयतीर्थाः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- श्रीमज्जयतीर्थानां जीवनचरित्रम्।
- श्रीमज्जयतीर्थानां टीकाग्रन्थानां परिचयः।
- श्रीमज्जयतीर्थानां स्वतन्त्रग्रन्थानां परिचयः।
- श्रीमज्जयतीर्थानां शिष्याः।

अन्वितिः ३. प्राचीनग्रन्थकाराः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- विष्णुदासाचार्याद्याः तेषां कालः कृतयश्च।
- विजयीन्द्रतीर्थाः तेषां देशकालकृतयश्च।
- व्यासतीर्थाः तेषां देशकालकृतयश्च।
- व्यासत्रयं तथा तद्व्याख्यापरम्परा।

अन्वितिः ४. प्रसिद्धाः टिप्पणिकाराः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- वादिराजतीर्थाः तेषां देशकालकृतयश्च।
- राघवेन्द्रतीर्थाः तेषां देशकालकृतयश्च।
- अन्ये माध्वपरम्परागताः कृतिकाराः।
- हरिदासपरम्परा।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. सेनापतिः, प्रो. सुकान्त कुमार, *वेदान्तसारसङ्ग्रहः*, नवदेहली : केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. नारायणपण्डिताचार्यः, *श्रीमध्वविजयः*।
2. नारायणः (डा.), *व्यासतीर्थचरितं*, नवदेहली : केन्द्रसाहित्य अकादमी।
3. https://www.dvaitaonline.org/

काठिन्यस्तरः
300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.2: अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. अद्वैतवेदान्तस्य आचार्यपरम्परायाः, भगवत्पादशिष्यपरम्परायाश्च बोधनम्।
2. अद्वैतवेदान्तसिद्धान्तप्रतिपादकानां मतभेदानां परिष्काराणां च ज्ञापनम्।
3. अद्वैतवेदान्तस्य प्रकरणग्रन्थानाम्, आचार्यशङ्करप्रणीतस्तोत्राणां च परिचयः।
4. वेदान्तस्य प्रस्थानग्रन्थानां स्थूलपरिचयप्रदानम्।
5. वेदान्तेतरदर्शनानां प्रधानतत्त्वानां बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. अद्वैतवेदान्तस्य इतिहासं वर्णयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
2. वेदान्तेतरदर्शनानां परिचयं कारयितुं प्रभविष्यन्ति।
3. अनुसन्धानपद्धतौ एतान्विचारान् आश्रित्य स्वीयचिन्तनं प्रवर्तयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
4. दर्शनक्षेत्रे अद्वैतवेदान्तस्य महत्त्वम् अवगत्य वेदान्तग्रन्थानाम् अध्ययने अभिरुचिं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.2	अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अद्वैतवेदान्तस्य आचार्यपरम्परा।
- व्यासः, गौडपादश्च।
- श्रीशङ्कराचार्यचरितम्।
- चत्वारः शिष्याश्च।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अद्वैतदर्शनस्य प्रणेतारः।
- शाङ्करभाष्याणि।

- प्रकरणग्रन्थाः।
- स्तोत्राणि।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- वाचस्पतिमिश्रः।
- प्रकाशात्मयतिः।
- श्रीहर्षः, चित्सुखाचार्यश्च।
- विद्यारण्यः।
- मधुसूदनसरस्वती।
- अप्पय्यदीक्षितः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- न्याय-वैशेषिक-सांख्य-योग-मीमांसा-जैन-बौद्धदर्शनेषु प्रतिपादितानां जीवेश्वरबन्धमोक्षाणां समीक्षणं भविष्यति।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. प्रो. राममूर्तिशर्मा, *अद्वैतवेदांत साहित्य का इतिहास तथा सिद्धांत*।
2. अभ्यङ्ककरवासुदेवशास्त्रिः (व्याख्याकारः), *सर्वदर्शनसङ्ग्रहः*, पुणे : प्राच्यविद्यासंशोधनमन्दिरम्।
3. उपाध्याय, पद्मभूषण आचार्य बलदेवः, *भारतीयदर्शन*, वाराणसी : शारदामन्दिरम्।
4. उपाध्याय, पद्मभूषण आचार्य बलदेवः (प्रधानसम्पादकः), *संस्कृतवाङ्मय का बृहद् इतिहास* (दशमखण्डः), लखनऊ : उत्तर प्रदेश संस्कृत संस्थानम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. सिन्हा, प्रो. हरेन्द्र प्रसादः, *भारतीयदर्शन की रूपरेखा*।
2. निगम, डा. शोभा, *भारतीयदर्शन*।
3. उदयवीरशास्त्री, आचार्यः, *वेदान्तदर्शन का इतिहास (वेदान्तविषयक बहिरंग परीक्षात्मक मौलिकग्रन्थ)*।
4. कृष्णजोयिस्, पण्डितप्रवरः (ग्रन्थकारः), *शाङ्करदर्शनमर्मप्रकाशः*, तिरुपतिः : राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः।
5. Swami Vivekananda. *Vedanta Philosophy*. Kolkata: Advaita Ashrama.

काठिन्यस्तरः
300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.3: विशिष्टाद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. विशिष्टाद्वैतवेदान्तस्य आचार्यपरम्परायाः, भगवत्पादशिष्यपरम्परायाश्च बोधनम्।
2. विशिष्टाद्वैतवेदान्तप्रतिपादकानां ग्रन्थानां ज्ञापनम्।
3. विशिष्टाद्वैतवेदान्तस्य प्रकरणग्रन्थानां, तत्त्वानाञ्च परिचयः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. विशिष्टाद्वैतवेदान्तस्य आचार्यपरम्परां, भगवत्पादशिष्यपरम्पराञ्च वर्णयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
2. वेदान्तेतरदर्शनानां परिचयं कारयितुं प्रभविष्यन्ति।
3. अनुसन्धानपद्धतौ एतान्विचारान् आश्रित्य स्वीयचिन्तनं प्रवर्तयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
4. दर्शनक्षेत्रे विशिष्टाद्वैतवेदान्तस्य महत्त्वम् अवगत्य वेदान्तग्रन्थानाम् अध्ययने अभिरुचिं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.3	विशिष्टाद्वैतवेदान्त दर्शनेतिहासः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. विशिष्टाद्वैतवेदान्तस्य परिचयः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- निम्नग्रन्थानां लेखकानाञ्च परिचयः -
  - प्रस्थानत्रयभाष्यस्य परिचयः।
  - वेदान्तसारः।
  - वेदान्तदीपः।
  - श्रुतप्रकाशिका।
  - यतीन्द्रमतदीपिका।

अन्वितिः २. भगवद्-रामानुजाचार्याणां चरित्रं कृतयश्च। **श्रेयोऽङ्कः १**

- भगवाद्-रामानुजाचार्याणां जीवनचरित्रम्।
- स्तोत्रग्रन्थाः।

- वादग्रन्थाः।
- ग्रन्थरचनाकौशलम्।

अन्वितिः ३. विशिष्टाद्वैतवेदान्तस्य प्रवर्तकाः प्रचारकाश्च। **श्रेयोऽङ्कः १**

- श्रीमान् बोधायनः।
- श्रीमान् टङ्काचार्यः।
- श्रीमान् नाथमुनिः।
- श्रीमद्यामुनाचार्यः।
- श्रीमान् वेङ्कटनाथः।
- श्रीवेदान्तदेशिककः।
- रङ्गरामानुजमुनयः।

अन्वितिः ४. विशिष्टाद्वैतवेदान्तप्रतिपाद्यमुख्यप्रमेयाः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- जीवः।
- प्रकृतिः।
- बन्धः।
- ब्रह्म।
- सृष्टिः।
- मोक्षः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. देवनाथन्, आचार्य का. ई., *विशिष्टाद्वैतवेदान्तशास्त्रप्रवेशिनी*, तिरुपतिः : राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. अभ्यङ्ककरवासुदेवशास्त्रिः (व्याख्याकारः), *सर्वदर्शनसङ्ग्रहः*, पुणे : प्राच्यविद्यासंशोधनमन्दिरम्।
2. उपाध्याय, पद्मभूषण आचार्य बलदेव, *भारतीयदर्शन*, वाराणसी : शारदामन्दिर।
3. उपाध्याय, पद्मभूषण आचार्य बलदेव (प्रधान सम्पादक), *संस्कृत वाङ्मय का बृहद् इतिहास, दशमखण्ड*, लखनऊ : उत्तर प्रदेश संस्कृत संस्थान।

चतुर्थवर्षः

गौणपाठ्यक्रमाः

काठिन्यस्तरः 400-499

श्रेयोङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.1: भारतीयज्ञानपरम्परा

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. वेदवेदाङ्गदर्शनादिभिः सह विज्ञानकलासाहित्ययोः समन्विताध्ययनम्।
2. भारतीयज्ञानस्य बहुविषयकस्वरूपस्य अवबोधनम्।
3. भारतीयज्ञानपरम्परावगतेः प्रयोजननिरूपणम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. प्राचीन-अर्वाचीनज्ञानयोः समन्वये समर्थाः भविष्यन्ति।
2. प्राचीनभारतीयतत्त्वचिन्तनानां सामाजोपयोगिताप्रदर्शने समर्थाः भविष्यन्ति।
3. वैज्ञानिकदृष्ट्या भारतीयतत्त्वशास्त्राणां चिन्तने समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.1	भारतीयज्ञानपरम्परा	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

Unit I Foundations of Indian Knowledge Systems. **Credit 1**
- Vedic and Upaniṣadic Frameworks.
- Epistemology in Classical Texts.
- Oral and Written Traditions.
- Integration with Ecology.

Unit II Scientific and Mathematical Contributions. **Credit 1**
- Ancient Indian Astronomy.
- Āyurveda and Holistic Health.
- Mathematics and Linguistics.
- Metallurgy and Engineering.

Unit III Philosophy, Governance and Arts. **Credit 1**
- Ethical Frameworks.
- Political Philosophy.
- Aesthetic Traditions.
- Music and Mathematics.

Unit IV IKS in Contemporary Contexts. **Credit 1**

- Decolonizing Knowledge.
- Modern Science and IKS Synergies.
- Technology and Ethics.
- Policy and Education.

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. Chattopadhyaya, Debiprasad, *Science and Society in Ancient India*, Kolkata: Research India Publications.
2. Sharma, Priya Vrat (trans.), *Charaka-Saṃhitā: Text with English Translation*, Varanasi: Chaukhambha Orientalia.
3. Staal, Frits, *Discovering the Vedas: Origins, Mantras, Rituals, Insights*, New Delhi: Penguin Books.
4. Kangle, R. P. (ed.), *The Kauṭilīya Arthaśāstra*, 3 vols., Mumbai: University of Bombay.

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. Ganeri, Jonardon, *The Lost Age of Reason: Philosophy in Early Modern India, 1450–1700*, Oxford: Oxford University Press.
2. उपाध्याय वाचस्पतिः (सम्पादकः), *भारतीयदर्शनकोशः (Bharatiya Darshan Kosh)*, वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत सीरीज़।
3. *Comprehensive Encyclopedia of Indian Philosophical Systems*, integrating Vedic, scientific, and artistic traditions.
4. गोपीनाथकविराजः (सम्पादकः), *विश्वकोषः (Vishwakosha)*, वाराणसी : सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः।

काठिन्यस्तरः 400-499	श्रेयोङ्काः - 4 होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.2: मीमांसाप्रवेशिनी

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. मीमांसादर्शनस्य परम्परायाः अवश्यकतायाः प्रयोजनस्य बोधनम्।
2. मीमांसाधिकरणसंरचनाक्रमस्य बोधनम्।
3. अर्थवादादिधर्मप्रमाणनिरूपणम्।
4. भावनाविमर्शनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. मीमांसादर्शनाभिमततत्त्वानां सामान्यपरिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. मीमांसादर्शनरीत्या अधिकरणस्वरूपं ज्ञास्यन्ति।
3. पूर्वमीमांसाप्रस्थानानां परिचयं तथा धर्मबोधकप्रमाणानां परिचयं प्राप्स्यन्ति।
4. मीमांसादर्शनरीत्या भावनास्वरूपम् अपूर्वस्वरूपं च ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.2	मीमांसाप्रवेशिनी	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. मीमांसापदार्थः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- दर्शनपरिचयः, मीमांसापदार्थश्च।
- मीमांसायाः नामान्तराणि, मीमांसायाः आवश्यकता, मीमांसायाः परम्परा च।
- मीमांसायाः प्राचीनता।
- सूत्रभाष्यवार्तिकानां लक्षणम्।
- प्रस्थानत्रयपरिचयः, अनुबन्धः, मीमांसायाः प्रयोजनं च।

अन्वितिः २. अधिकरणस्वरूपविमर्शः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- अधिकरणस्वरूपपरिचयः।
- सङ्गतेः परिचयः, जिज्ञासासूत्रविवरणं च।

- कर्मत्वविचारः, अध्ययनविधिविचारश्च।
- धर्मलक्षणं, स्वर्गलक्षणञ्च।
- वेदाः, तद्विभागः, धर्मे प्रमाणानि च।
- विधिः, विधिविभागः, निषेधः, पर्युदासः च।

अन्वितिः ३. अर्थवादादिधर्मप्रमाणानि। **श्रेयोऽङ्कः १**

- अर्थवादः, तद्विभागश्च।
- एकवाक्यता, मन्त्रश्च।
- विधेः त्रैविध्यम्।
- स्मृतिः, आचारः, नामधेयम्, तन्निमित्तानि च।
- वाक्यशेषः, सामर्थ्यं च।

अन्वितिः ४. भावनाविमर्शः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- भावना, तद्विभागः, भावनाकरणत्वञ्च।
- अपूर्वम्, अपूर्वविभागश्च।
- भावनाभेदबोधकप्रमाणानि।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. डा. श्रीरामः ए. एस्., *मीमांसाशास्त्रप्रवेशिनी - भागः 1*, तिरुपतिः : राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. श्रीरामः ए. एस्., (2020), *मीमांसामकरन्दः*, नागपुरम् : श्रीकविकुलगुरुकालिदाससंस्कृतविश्वविद्यालयः।
2. आर्तंगस्वामिशर्मा, (1996), *मीमांसामञ्जरी,* नवदेहली : भारतीयदार्शनिकानुसन्धानपरिषत्।

काठिन्यस्तरः 400-499	श्रेयोङ्काः - 4 होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.3: न्यायसोपानम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. पदार्थानां सामान्यपरिचयः सिद्धान्तानाञ्च अवबोधनम्।
2. न्यायदर्शनस्य सामान्यपरिचयः प्रमुखतत्त्वानाम् अवबोधनम्।
3. मानादीनां सम्यगवबोधनम्।
4. लक्षणलक्षणम्, पाकवादः, अनुभवः, कारणप्रभेदानाञ्च प्रबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. पदार्थानां सामान्यपरिचयं सिद्धान्तानां च स्पष्टं ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. न्यायदर्शनस्य सामान्यपरिचयं प्राप्स्यन्ति।
3. वादप्रक्रियां ज्ञात्वा वादकथाप्रदर्शने समर्थाः भविष्यन्ति।
4. हेत्वाभासनिग्रहस्थानादीनां सम्यग्ज्ञानेन पक्षान्तरे दोषान् उद्भावयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
5. न्यायदर्शनस्य प्रसिद्धानां सिद्धान्तानां स्पष्टं प्राथमिकं ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.3	न्यायसोपानम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. मङ्गलाचरणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- मङ्गलवादः।
- प्राचीननवीनमतयोः मङ्गलस्य कारणम् एवं तत्फलस्य विमर्शः।
- मङ्गलपद्यस्य अन्वयः, प्रतिपदार्थादिनिरूपणम्।

अन्वितिः २. सप्तपदार्थनिरूपणम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- पदार्थविभागः, द्रव्यनिरूपणञ्च।
- गुणनिरूपणं, कर्मनिरूपणञ्च।
- सामान्यनिरूपणं, विशेषनिरूपणञ्च।
- समवायनिरूपणम्, अभावनिरूपणञ्च।

अन्वितिः ३. प्रमाणपरिच्छेदः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रमाणस्वरूपं, प्रत्यक्षप्रमाणञ्च।
- अनुमानप्रमाणम्।
- उपमानप्रमाणम्।
- शब्दप्रमाणम्।

अन्वितिः ४. विशेषविचारः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- लक्षणलक्षणं, दोषाश्च।
- लक्षणप्रयोजनम्।
- पाकः, अनुभवश्च।
- कारणलक्षणं तत्प्रभेदाश्च।
- न्यायशास्त्रस्य उपसंहारः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. अन्नम्भट्टः, (2012), *तर्कसङ्ग्रहः* (डा. ए. वि. नागसम्पिगे / डा. माधवाचार्यः पाण्डुरङ्गी), उडुपि : पूर्णप्रज्ञसंशोधनमन्दिरम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. एस्. एन्. दासगुप्त, (२०१२), *भारतीय दर्शन का इतिहास*, जयपुर : हिन्दी ग्रन्थ अकादमी।
2. महर्षिगौतमः, (२०२१), *न्यायदर्शनम्* (आचार्य उदयवीर शास्त्री), दिल्ली।
3. महर्षिगौतमः, (२०१८), *न्यायदर्शनम्* (आचार्य ढुण्ढिराज शास्त्री), वाराणसी : चौखम्भा संस्कृत भवनम्।
4. विश्वनाथपञ्चाननभट्टाचार्य, (२००३), *न्यायसिद्धान्तमुक्तावली*, वाराणसी : चौखम्भा संस्कृत संस्थानम्।
5. श्रीकृष्णावधूतपण्डितः, (२००६), *तर्कनवनीतम्* (डा. श्रीनिवासः वरखेडी, डा. वीरनारायणः पाण्डुरङ्गी), उडुपि : पूर्णप्रज्ञ संशोधन मन्दिरम्।

काठिन्यस्तरः 400-499	श्रेयोङ्काः - 4 होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.4: तर्कमतसौरभम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. कणादमुनिप्रतिपादितस्य सप्तपदार्थसिद्धान्तस्य बोधनम्।
2. वैशेषिकाभिमतानां प्रमाणप्रमेयादीनां बोधनम्।
3. न्यायवैशेषिकमतयोः साम्यवैषम्यचिन्तनम्।
4. मोक्षतत्साधनयोः बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वैशेषिकसूत्राणां व्याख्याने समर्थाः भविष्यन्ति।
2. परमाण्वारम्भवादस्य आधुनिकविज्ञानेन सह विमर्शने समर्थाः भविष्यन्ति।
3. वैशेषिकाभिमतप्रमाणानां प्रत्यक्षानुमानशब्दादीनां विश्लेषणे समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.4	तर्कमतसौरभम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. वैशेषिकदर्शनस्य मूलसिद्धान्ताः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- मङ्गलवादः।
- ईश्वरवादः।
- शक्तिसादृश्ययोः अतिरिक्तत्वनिरासः।

अन्वितिः २. पदार्थविज्ञानम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- न्यायमते पदार्थपरिचयः, नवद्रव्याणां स्वरूपविवेचनम्, तमोवादः च।
- समवायसम्बन्धः, पाषाणे गन्धसाधनं, सुवर्णस्य तैजसत्वसाधनम् च।
- चतुर्विंशतिगुणानां विश्लेषणम्।

अन्वितिः ३. प्रमाणविचारः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रत्यक्षानुमानोपमानानां वैशेषिकपरिप्रेक्ष्यम्।
- अर्थापत्त्यनुपलब्धिप्रमाणयोः स्थानम्।

- शब्दप्रमाणस्य विशेषः।

अन्वितिः ४. मोक्षसाधनानि। **श्रेयोऽङ्कः १**

- आत्मनः स्वरूपम्।
- चतुर्विधदुःखनिवृत्तिः।
- धर्माधर्मयोः परमाणुसम्बन्धः।
- मोक्षस्य वैशेषिकलक्षणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. अद्यपाडि हरिदासभट्टः, *तर्कसौरभम्*, बेङ्गलूरु : कर्नाटकसंस्कृतविश्वविद्यालयः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. कणादमुनिः, (2010), *वैशेषिकसूत्राणि*, वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठानम्।
2. प्रशस्तपादः, (2005), *पदार्थधर्मसंग्रहः*, नवदेहली : राष्ट्रीय संस्कृत संस्थानम्।
3. श्रीधराचार्यः, (1995), *न्यायकन्दलिः*, दिल्ली : मोतीलाल बनारसीदासः।
4. विश्वनाथपञ्चाननः, (2008), *भाषापरिच्छेदः*, वाराणसी : कृष्णदास अकादमी।

काठिन्यस्तरः 400-499	श्रेयोङ्काः - 4 होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.5: शाब्दबोधप्रक्रिया

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. व्याकरणन्यायमीमांसावेदान्तेषु शाब्दबोधसिद्धान्तानां तुलनात्मकं बोधनम्।
2. शब्दप्रमाणस्य वैशिष्ट्यानां व्यवहारेषु संयोजनम्।
3. अद्वैतविशिष्टाद्वैतद्वैतमतानां शाब्दबोधे मूल्याङ्कनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. व्याकरणन्यायमीमांसानां शाब्दबोधविषयकभेदानां विश्लेषणे समर्थाः भविष्यन्ति।
2. वेदान्तमतानुसारेण शाब्दबोधस्य तात्पर्यं निर्धारयिष्यन्ति।
3. शाब्दप्रमाणस्य सिद्धान्तान् व्यावहारिकप्रयोगेषु उपयोक्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.5	शाब्दबोधप्रक्रिया	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. न्यायमीमांसासिद्धान्ताः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- शब्दस्य प्रमाणत्वप्रदर्शनम्।
- शाब्दबोधक्रमचिन्तनम्।
- शाब्दबोधस्य प्रमाणरूपेण विवेचनम्।

अन्वितिः २. वेदान्तेषु शाब्दबोधप्रकारचिन्तनम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- अद्वैतमते वाक्यार्थबोधः।
- विशिष्टाद्वैतमते वाक्यार्थबोधः।
- द्वैतमते वाक्यार्थबोधः।

अन्वितिः ३. शब्दप्रमाणवादस्य तार्किकपरिघटनाः। **श्रेयोऽङ्कः १**

- भर्तृहरिमतचिन्तनम्।
- गङ्गेशभट्टादिमतानां चिन्तनम्।

- वेदान्तदर्शनाभिमतवाक्यार्थप्रकाराणां विमर्शः।

अन्वितिः ४. समकालीनज्ञानतन्त्रेषु शाब्दिकप्रारूपम्। **श्रेयोऽङ्कः १**

- संस्कृतव्याकरणस्य कृत्रिमबुद्धिसंशोधने योगदानम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. Ramanuja Tatacharya. (2007–2010). *Śabdabodhamīmāṃsā: An Inquiry into Indian Theories of Verbal Cognition* (4 vols.). New Delhi: D.K. Printworld.
2. Gangeśa Upādhyāya. (1982). *Tattvacintāmaṇi (Śabda-khaṇḍa)* (K. N. Chatterjee, Ed.). Varanasi: Chowkhamba Sanskrit Series.
3. Gadādhara Bhaṭṭācārya. (1976). *Śaktivāda: On the Theory of Linguistic Potency* (Sibajiban Bhattacharya, Ed.). Kolkata: Indian Studies.
4. Gadādhara Bhaṭṭācārya. (1994). *Vyutpattivāda: On the Derivation of Word-Meaning* (M. S. Bhatta, Trans.). Pune: Bhandarkar Oriental Research Institute.

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. Vācaspati Miśra. (1914). *Nyāya-vārttika-tātparya-ṭīkā* (Vindhyeswari Prasad Dvivedin, Ed.). Varanasi: Chowkhamba Sanskrit Series.
2. Raghunātha Śiromaṇi. (1960). *Dīdhiti: Commentary on Tattvacintāmaṇi* (V. Krishnamacharya, Ed.). Chennai: Ubhaya Vedānta Granthamala.
3. Phillips, Stephen. (2012). *Classical Indian Epistemology: The Nyāya-sūtra and Its Commentators*. London: Routledge.
4. Gautama (Akṣapāda). (1911). *Nyāya-sūtras of Gautama with the Bhāṣya of Vātsyāyana* (Nandalal Sinha, Trans., 4 vols.). Delhi: Motilal Banarsidass.
5. Ingalls, Daniel H. H. (1951). *Materials for the Study of Navya-Nyāya Logic*. Cambridge: Harvard University Press.